

Samlet bachelorprogram i økonomi og administrasjon

Rapport fra arbeidsgruppe

NTNU, februar 2018.

FORORD

Arbeidsgruppen for samordning av Bachelor i økonomi og administrasjon overleverer med dette sin rapport til prodekan for utdanning ved Fakultet for økonomi.

Rapporten er utarbeidet i tråd med det mandatet gruppen har fått.

Arbeidsgruppen har forstått at rapporten skal sendes på en bred høring i fakultetet, og at høringsinnspillene vil bli fulgt opp administrativt. Arbeidsgruppen avslutter derfor sitt arbeid ved framleggelse av rapporten.

NTNU, 26. februar 2018

Tor Busch, leder
(sign.)

Margrethe H. Bakke, studieprogramleder IIF
(Sign.)

Terje Berg, studieprogramleder HHS
(Sign.)

Bente Tapuwa Hansen, fung. kontorsjef HHS
(Sign.)

Max F. Kipperberg, student IIF
(Sign.)

Eirik B. Hamre Korsen, studieprogramleder IØT-G
(Sign.)

Bendik V. Lem, student HHS
(Sign.)

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	2
1. Innledning, oppsummering og anbefaling	5
1.1. Innledning	5
1.2. Oppsummering og anbefalinger	5
1.3. Gruppens arbeid	7
1.3.1. Mandat.....	7
1.3.2. Arbeidsgruppens sammensetning og arbeid	7
2. Bakgrunn og rammer	9
2.1. Faglig integrasjon	9
2.2. Nasjonalt råd for økonomisk utdanning (NRØA)	10
2.2.1. Bachelor i økonomi og administrasjon	10
2.3. NTNUs interne krav og rammer for studieplaner	12
2.3.1. Krav til studieprogram	12
2.3.2. Fellesemner og emnestørrelser	12
2.4. NOKUTs krav om tilrettelegging for internasjonalisering og NTNUs strategi på området ...	12
2.5. Avhengigheter mot andre studieprogram ved NTNU.....	13
3. Dagens studieportefølje.....	14
3.1. ØABACHELOR – Bachelor i økonomi og administrasjon ved HHS.....	14
3.2. ØA369 – Bachelor i økonomi og administrasjon ved IIF	15
3.3. BØKLED – Bachelor i økonomi, ledelse og bærekraft ved IØT-G	15
4. Studieplan for Bachelor i økonomi og administrasjon.....	16
4.1. Overordnede prinsipper	16
4.2. Samordning av studieprogrammet som helhet	17
4.2.1. Læringsutbytte på programnivå	17
4.2.2. Fagsammensetning obligatoriske emner	18
4.2.3. Progresjon – obligatoriske emner.....	19
4.2.4. Fordypninger/fordypningsemner	22
4.2.5. Valgfrie emner (på ulike campus)	23
4.2.6 Oppsummering – samordning av programmet som helhet	23
4.3. Samordning av obligatoriske emner	23
4.3.1 Samordning av læringsutbytte.....	24
4.3.2 Samordning av faglig innhold.....	24
4.3.3 Samordning av forkunnskapskrav, adgangsbegrensning og studierettskrav	25
4.3.4 Samordning av læringsformer	25

4.3.5 Samordning av obligatoriske aktiviteter	25
4.3.6 Samordning av vurderingsform og karakterskala	25
4.3.7 Samordning av pensum.....	26
4.3.8 Oppsummering og noen alternative modeller	26
4.4. Internasjonalisering	27
4.5. Foreslåtte fordypningsretninger	28
4.5.1. Fordypninger i Trondheim	28
4.5.2. Fordypninger på Gjøvik	29
4.5.3. Fordypninger i Ålesund	30
4.6. Administrative konsekvenser	30
5. Ledelse og faglig samarbeid	34
5.1. Overordnede prinsipper	34
5.2. Studieprogramledelse/-leder	35
5.3. Studieprogramråd: Ett eller flere, sammensetning og mandat	37
5.4. Emneledelse	39
6. Framtidig samarbeid med andre studieprogram	41
Oversikt over vedlegg	43
Vedlegg 1: Valgfrie emner studieåret 2017/2018	44
Vedlegg 2: Utkast til studieplan for Bachelor i økonomi og administrasjon.....	45
Vedlegg 3: Utkast til emnebeskrivelser	54

1. Innledning, oppsummering og anbefaling

1.1. Innledning

Denne arbeidsgruppens oppdrag er fastsatt i et eget mandat, jf. punkt 1.3.1. Mandatet har vært førende for gruppens arbeid, sammen med rammefaktorene for arbeidet beskrevet i kapittel 2. I tillegg til dette vil gruppen framheve ytterligere et grunnleggende premiss som gruppen har lagt stor vekt på i sitt arbeid. Det er at et av de mest overordnede målene både for fusjonen og den faglige integrasjonsprosessen er heving av studiekvaliteten.

Etter det gruppen kan se er det ingen analyser som viser sviktende kvalitet som ligger til grunn for den faglige integrasjonsprosessen. Snarere synes det som at rektor de facto har lagt til grunn en antagelse om at sammenslåing av nokså like program i seg selv vil føre til en heving av studiekvaliteten. Arbeidsgruppen mener dette er et forenklet syn. Gruppen anerkjenner at det er mange argumenter for at man gjennom samordning kan realisere økt studiekvalitet gjennom å identifisere og implementere beste praksiser, utnytte den beste fagkompetansen og skape gode læringsarenaer for utvikling av bedre undervisning. På den andre siden vil slik samordning også ha bieffekter som kan true studiekvalitet slik som f.eks. økte styringskostnader, mindre engasjement, svekket evne til å kompensere for ulikhet i gruppestørrelser og inntakskvalitet, og svekket mulighet til å ivareta regionale fortrinn. Det er også et viktig poeng at det kan brukes ulike metoder for å samordne programmene – og at disse kan ha ulike effekter på studiekvaliteten.

I sitt arbeid har gruppen søkt å komme fram til anbefalinger som balanserer disse effektene.

For at målet om økt kvalitet og jevn kvalitet skal kunne realiseres i årene framover kreves det både en god implementeringsprosess, og et kontinuerlig arbeid for å sikre tilstrekkelige ressurser, skape motivasjon og engasjement både hos ansatte og studenter.

1.2. Oppsummering og anbefalinger

Gruppens anbefalinger og begrunnelser for disse følger av de enkelte kapitler og av utkast til studieplan, jf vedlegg 2. Nedenfor følger en kortfattet oppsummering av utvalgets viktigste anbefalinger:

Samordning av studieprogram, jf. kapittel 4.2

- For å sikre at bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon fremstår som et felles studieprogram ved NTNU anbefaler arbeidsgruppen en relativt sterk vertikal samordning av programmet som helhet. Det gjelder spesielt standardisering av læringsutbytte på programnivå, fagsammensetning - obligatoriske emner og progresjon – obligatoriske emner.
- Gruppen anbefaler at alle obligatoriske emner legges til første og andre studieår, slik at tredje studieår kan fylles med fordypninger, valgfrie emner og studentutveksling.

Fordypninger og valgfrie emner, jf kapittel 4.2

- Arbeidsgruppen anbefaler at de enkelte institutter gis autonomi til å utvikle egne fordypningsområder og valgfrie emner. I den grad disse skal ha samme navn anbefales samordning etter samme modell som for obligatoriske emner.
- Arbeidsgruppen anser at de foreslåtte fordypningene er et godt grunnlag å arbeide videre på.

Samordning av emner, jf. kapittel 4.3

- Arbeidsgruppen anbefaler at læringsutbytte, faglig innhold, bruk av karakterskala og forkunnskapskrav/adgangsbegrensning i de obligatoriske emner samordnes gjennom

standardisering. Det er nødvendig for at kravene til studentenes kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse skal være identiske ved alle campusene.

- Arbeidsgruppen anbefaler at læringsformer, obligatoriske aktiviteter, pensum og vurderingsordninger kan være ulikt mellom instituttene, men at det stimuleres til horisontal samordning mellom emneansvarlige. Det vil si at de emneansvarlige samarbeider for å stimulere til felles læring og erfaringsutveksling.
- Arbeidsgruppen anbefaler at det etableres rutiner/ordninger i sensurarbeidet som sikrer lik prestasjonsvurdering på tvers av institutter, og et system for kvalitetskontroll av eksamensoppgavene i de obligatoriske emnene.

Administrative forhold, jf. kapittel 4.6

- Arbeidsgruppen anbefaler en tredelt kodestruktur for studieprogram og emner.
- Arbeidsgruppen anbefaler at det etableres tydelige administrative møteplasser for å ivareta administrativ samordning og koordinering

Studieprogram- og emneledelse, jf. kapittel 5

- Arbeidsgruppen mener det må legges stor vekt på interne prosesser for å skape eierskap i implementeringsprosessen.
- Arbeidsgruppen mener at det bør legges stor vekt på å etablere strukturer som sikrer kontinuerlig samordning mellom de tre studiestedene på alle nivåer – emnenivå, studieledernivå og instituttnivå.
- Arbeidsgruppen mener det bør etableres campuskoordinatorer i tillegg til studieprogramleder, og at disse fungerer sammen som en reell ledergruppe med felles ansvar for programmet totalt selv om studieprogramleder har det formelle ansvaret. Det vil være en styrke om disse posisjonene er bemannet før sommeren 2018.
- Arbeidsgruppen mener det bør etableres et eget studieprogramråd for BØA, med en bred sammensetning.
- I tråd med samordningsprinsippene anbefaler arbeidsgruppen at det for obligatoriske emner er én emneansvarlig ved hver campus. Studieprogramledelsen får ansvar for at disse gjennomfører en horisontal samordning av sine emner.
- I henhold til kvalitetsystemet anbefaler arbeidsgruppen at emneansvarlige for obligatoriske emner får to ekstra ansvarsområder:
 - I fellesskap fastsette læringsutbytte og faglig innhold i emnet
 - Bidra til en god horisontal samordning av emnet – det vil si etablere et velfungerende forum for å diskutere faglige og pedagogiske spørsmål knyttet til emnet.

Framtidig samarbeid med andre studieprogram, jf. kapittel 6

- Arbeidsgruppen er av den oppfatning at et framtidig samarbeid bør vurderes ut fra mulige effekter for produktivitet, undervisningskvalitet og studieprogrammets grad av profesjonsorientering.
- Arbeidsgruppen anbefaler ut fra dette at det ikke iverksettes et undervisningssamarbeid mellom bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon og bachelorstudiene og årsstudiene i samfunnsøkonomi uten en grundig analyse av hvilken effekt dette vil få for studiekvaliteten.
- I BØA er det mulig å ta inntil 30 studiepoeng i andre fag uten å komme i konflikt med rammene fra NRØA. Etter arbeidsgruppens mening åpner dette opp for et samarbeid som i stor grad kan øke den totale studiekvaliteten i programmet.

1.3. Gruppens arbeid

1.3.1. Mandat

Fakultetets utdanningsutvalg har utarbeidet følgende mandat for gruppens arbeid:

Mandat:

Arbeidsgruppa skal ta utgangspunkt i faglig integrasjonsrapport og undergruppas rapport om felles bachelorprogram i økonomi og administrasjon for de av dagens utdanninger som oppfyller NRØAs anbefalte krav for bachelor i økonomi og administrasjon. Det gjelder følgende utdanninger:

- Bachelor i økonomi og administrasjon, HHS
- Bachelor i økonomi og administrasjon, IIF
- Bachelor i økonomi, ledelse og bærekraft, IØT-G

Arbeidsgruppa skal gi forslag til studieplan for programmet, inkludert obligatoriske emner, valgemner og spesialiseringer. I tillegg skal gruppa anbefale hvordan felles programråd for studieprogrammet skal settes sammen, gi innspill til tanker om samarbeid og samhandling om emner og spesialiseringer, samt vurdere framtidige samarbeid med andre studieprogram ved fakultetet og ved NTNU.

I arbeidet med studieplan må gruppa ta hensyn til at NTNU har krav om fellesemner (Ex.phil. og områdeemne) i alle bachelorprogram, konsekvenser for andre studieprogram som bruker emner fra dette programmet og evt. konsekvenser knyttet til «innlån» av emner fra andre program. I tillegg må Rammeplan med retningslinjer fra NRØA og krav for regnskapsfører ligge til grunn, samt NOKUTs krav om tilrettelegging for internasjonal utveksling i alle studieprogram.

1.3.2. Arbeidsgruppens sammensetning og arbeid

Dekanen oppnevnte følgende medlemmer av gruppen:

- Tor Busch, professor emeritus, leder
- Margrethe H. Bakke, studieprogramleder IIF
- Eirik B. Hamre Korsen, studieprogramleder IØT-G
- Terje Berg, studieprogramleder HHS
- Bente Tapuwa Hansen, fungerende kontorsjef HHS
- Bendik V. Lem, student HHS
- Max F. Kipperberg, student IIF

Sekretariat for gruppen har bestått av Gunnar Bendheim og Mona Vanvikmyr, studie- og forskningsseksjonen

Utvalget har hatt tre møter høsten 2017 og et avsluttende møte i januar 2018. Det er ikke skrevet referat fra møtene, men vi har skrevet rett inn i et utkast til rapport etter hvert møte. På ett av møtene fikk gruppen egen orientering om arbeidet med ex.phil. så langt det var kommet på det tidspunktet.

Arbeidsgruppen har bedt de berørte instituttene om å bidra i utredningsarbeidet med innspill til fordypningsområder og emnebeskrivelser for samordnede obligatoriske emner. Fordypningsområder er nærmere omtalt i kapittel 4.5. Utkast til emnebeskrivelser følger som vedlegg til rapporten og det vil framgå at det gjenstår en god del arbeid med disse.

2. Bakgrunn og rammer

2.1. Faglig integrasjon

Fusjonen mellom NTNU, HiST, HiG og HiÅ var primært faglig begrunnet. Som konsekvens av dette etablerte rektor et stort prosjekt for faglig integrasjon våren 2016. Det ble opprettet arbeidsgrupper innen 6 fagområder som fikk et omfattende mandat knyttet til samordning og utvikling av studieporteføljen. I mandatet for dette arbeidet, vedtatt av prorektor for faglig integrasjon, framkommer bl.a. følgende punkt:

B. Prosesser med parallelle studieprogram

Med parallelle studieprogram menes her utdanninger som leder fram til samme type kompetanse, gradsbenevnelse, yrkestittel eller autorisasjon (for eksempel sykepleie, bioingeniør, byggingeniør, og økonomi og administrasjon).

Arbeidsgruppene skal medvirke til prosesser som sikrer at det blir tatt ut synergier mellom parallelle studieprogram.

Følgende prinsipper bør legges til grunn for arbeidet:

- *Parallelle studieprogram bør organiseres som et felles program med ett felles studieprogramråd.*
- *Studieprogrammene bør ha felles læringsutbyttebeskrivelser på programnivå.*
- *Der studieprogrammet har særskilte fagprofiler tydeliggjøres dette gjennom emne- og læringsutbyttebeskrivelser.*

Det var en egen arbeidsgruppe innen økonomi og ledelse som framla sin rapport pr 29.12.2016. Ett av tiltakene som ble foreslått av denne gruppen var, under nærmere forutsetninger, å opprette et felles bachelorprogram for økonomi og administrasjon, heretter kalt BØA, fra høsten 2019, samt betydelig samordning med andre bachelorprogram:

Det etableres et felles bachelorprogram i økonomi og administrasjon med separate opptak i Trondheim, Ålesund og Gjøvik. Studiet må følge plan for bachelor i økonomi og administrasjon fastsatt av Nasjonalt Råd for økonomisk-administrativ utdanning (NRØA). Planen gir et godt grunnlag for ulike fordypninger/studieretninger som kan tilpasses lokale behov og lokal faglig kompetanse. Et felles program vil være en samordning av de tre parallelle programmene som eksisterer i dag. Det anbefales at programmet opprettes fra 2019. Det vil være faglig forsvarlig å opprette programmet fra 2018, men det bør ikke gjøres før NTNUs fellesemner er på plass. En undergruppe har utarbeidet et godt grunnlagsmateriale for det videre arbeidet med samordning, og også pekt på noen viktige utfordringer det må arbeides videre med å løse.

I brev av 17.01.2017 ga Rektor følgende spesifikke oppdrag til Fakultet for økonomi som oppfølging av faglig integrasjon:

Utdanningsområde: ØKONOMI OG LEDELSE

Rektor viser til sluttrapporten og ber Fakultet for økonomi legge en framdriftsplan for følgende anbefalinger (jfr. rapporten s. 5-6):

1. *Dagens tre bachelorutdanninger innen økonomi og administrasjon i Gjøvik, Ålesund og Trondheim erstattes av ett felles studieprogram med ulike studieretninger ved de tre campusene.*

2. *En rekke beslektede emner bør samordnes med felles emnekoder på tvers av instituttene ved Fakultet for økonomi.*
3. *Årsstudiene bør samordnes slik at disse blir identisk med første året av et bachelorprogram.*
4. *Dagens 3 ph.d.-utdanninger slås sammen til ett program.*
5. *Masterstudiene innen økonomi og ledelse bør samordnes og koordineres. Som ledd i arbeidet bør mulighetene for mastertilbud i Gjøvik vurderes, og retten til bruk av tittelen siviløkonom ved masterstudiet i Ålesund bør avklares.*

Det arbeidet som her presenteres er direkte rettet mot å svare på punkt 1 i rektors brev av 17.1.17, og forslaget bygger direkte på arbeidet fra 2016. Samtidig tar det opp i seg endringer i sentrale føringer, behovet for detaljering og behovet for ytterligere forankring i fagmiljøene.

2.2. Nasjonalt råd for økonomisk utdanning (NRØA)

NRØA er et strategisk samarbeidsorgan innenfor UHR for de institusjonene som tilbyr økonomisk-administrativ utdanning. Organet arbeider med spørsmål av felles interesse for institusjonene, og arbeider for å samordne og styrke utdanning og forskning innenfor økonomi og administrasjon. Gjennom NRØA samordner institusjonene krav til utdanninger som fører fram til siviløkonomtittel.

2.2.1. Bachelor i økonomi og administrasjon

NRØA vedtok i 2011¹ en plan for Bachelor i økonomi og administrasjon. Planen oppfyller etter NRØAs vurdering de krav som stilles av NOKUT for akkreditering² av utdanninger, og også det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (NKR).

Rammeverket fra NRØA er til dels svært detaljert. Det inneholder f.eks. læringsutbytteformuleringer både på programnivå, fagområdenivå og temanivå («emner») innen fagområdene, selv om disse ikke alltid følger en streng kategorioppdeling som i NKR. Videre beskriver planen i detalj:

- Antall studiepoeng innen hvert fagområde
- Minimumskrav for obligatoriske emner og fordypningsemner
- Tema innenfor fagområdene med innholds- og læringsutbyttebeskrivelser som skaper en direkte assosiasjon til emnebeskrivelser.
- Flere andre krav bl.a.: emne i etikk og samfunnsansvar, digital kompetanse, bacheloroppgaver, internasjonalisering etc. Flere av disse områdene er også regulert andre steder.

Innenfor en ramme på 180 studiepoeng setter planen krav til 120 studiepoeng innen økonomisk-administrative emner, hvorav 90 studiepoeng er obligatoriske og 30 er fordypning innenfor fagområdet. Kravene er noe forenklet satt opp i tabell 1.

2.2.2. Autorisert regnskapsfører

NRØA har vedtatt en egen anbefalt plan for en bachelorutdanning med profilering i regnskapsføring. Denne gir også kandidatene grunnlag for å kunne søke om autorisasjon som regnskapsfører. Planen inneholder de samme krav til obligatoriske fag som for ordinær bachelor, se forrige punkt. Planen for faglig innhold er gjengitt i tabell 2.

¹ NRØA har startet et arbeid med en forenkling av planen. Mandat og arbeidsgruppe vedtas i rådsmøte 11. oktober 2017, og tidsplanen indikerer ferdigstilling på rådsmøtet høsten 2018. Denne er forventet ferdig høsten 2018.

² Basert på forskriftsverket fra 2006. Dette ble endret i 2016.

Tabell 1 NRØAs struktur for bachelor i økonomi og administrasjon

ØKONOMISK – ADMINISTRATIVE EMNER		120 sp
Obligatoriske emner (Minimum)		90 sp
	Bedriftsøkonomisk analyse - Finansregnskap - Økonomistyring - Investering og finansiering	30 sp
	Administrasjonsfag - Markedsføring - Organisasjon og ledelse - Foretaksstrategi	25 sp
	Samfunnsøkonomi - Mikroøkonomi - Makroøkonomi	15 sp
	Metodefag - Matematikk for økonomer - Statistikk for økonomer - Samfunnsvitenskapelig metode	20 sp
Etikk og samfunnsansvar		5 sp
Fordypningsemner (Minimum – innenfor økonomisk-administrative fag)		30 SP
Andre emner (inntil)		60 sp

Tabell 2 NRØAs struktur for en bachelor med registrert regnskapsførerprofil

Obligatoriske emner (Minimum)		90 sp
	Bedriftsøkonomisk analyse - Finansregnskap - Økonomistyring - Investering og finansiering	30 sp
	Administrasjonsfag - Markedsføring - Organisasjon og ledelse - Foretaksstrategi	25 sp
	Samfunnsøkonomi - Mikroøkonomi - Makroøkonomi	15 sp
	Metodefag - Matematikk for økonomer - Statistikk for økonomer - Samfunnsvitenskapelig metode	20 sp
Etikk og samfunnsansvar		5 sp
Fordypningsemner (Minimum)		60 SP
- Finansregnskap - Skatte- og avgiftsrett - Rettslære - Regnskapsførerregelverket og –organisering, Andre profileringsemner		Min 15 sp Min 15 sp Min 7,5 sp
Andre emner (inntil)		30 sp

2.3. NTNUs interne krav og rammer for studieplaner

2.3.1. Krav til studieprogram

NTNU har fastsatt egne *Krav til studier ved NTNU*³. Kravene er en sentral del av NTNUs kvalitetssystem for utdanning, og omfatter også veiledninger for utvikling av studieplaner og emnebeskrivelser. Disse kravene bygger på nasjonale føringer som *Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk* og *Tilsynsforskriften*, og regulerer samtidig NTNU-interne forhold som samarbeidskonstellasjoner, økonomi osv.

2.3.2. Fellesemner og emnestørrelser

NTNUs styre har vedtatt at alle utdanninger ved NTNU skal ha et innslag av fellesemner. For bachelorutdanninger gjelder dette Examen philosophicum på 7,5 studiepoeng og et områdeemne på 7,5 studiepoeng.

NTNUs styre har gjort vedtak om at alle emner skal ha et omfang på 7,5 studiepoeng eller multiplum av dette. Ved Fakultet for økonomi er det bare IØT-G som ikke hadde innført dette allerede før fusjonen.

2.4. NOKUTs krav om tilrettelegging for internasjonalisering og NTNUs strategi på området

NOKUTs (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) virksomhet er regulert i Lov om universiteter og høyskoler og Kunnskapsdepartementets forskrift om kvalitetssikring og kvalitetsutvikling i høyere utdanning og fagskoleutdanning (studietilsynsforskriften).

NOKUT skal akkreditere nye studietilbud og institusjonskategorier, samt føre tilsyn med eksisterende studietilbud og med institusjonenes systematiske kvalitetsarbeid. NOKUT er også et informasjonsorgan for utdanning og kvalitet.

Alle studier skal oppfylle alle krav i studietilsynsforskriften, i § 2-2 står følgende: «Studietilbud som fører fram til en grad, skal ha ordninger for internasjonal studentutveksling. Innholdet i utvekslingen skal være faglig relevant».

NTNU har som mål å bli internasjonalt fremragende, og i tillegg til strategiplanen som omtaler internasjonalisering i mange sammenhenger, har NTNU også en internasjonal handlingsplan. Den inneholder tre hovedområder: (i) Deltakelse i det globale kunnskapssamfunnet gjennom utdanning, forskning og innovasjon, (ii) Internasjonal mobilitet av studenter og ansatte og (iii) Internasjonalisering av utdanningen. Mens punkt (ii) handler om studenter som tar deler av sin utdanning ved andre steder enn morinstitusjonen, handler punkt (iii) om en internasjonal orientering av programmene i seg selv, tilpasning til et internasjonalt arbeidsmarked, internasjonal rekruttering, internasjonalt orientert læringsmiljø etc.

Som tiltak under internasjonal mobilitet finner vi dette: NTNUs studieprogrammer skal identifisere ett semester eller ett år i studieløpet der det er tilrettelagt for internasjonal studentutveksling.

³ Lenke til [Krav til studier ved NTNU](#):

2.5. Avhengigheter mot andre studieprogram ved NTNU

Det finnes leveranser av både obligatoriske og valgfrie emner fra andre enheter inn i programmene, særlig i Gjøvik og i Ålesund. F.eks. leveres matematikk og statistikk av andre institutter.

Slike leveranser av valgfrie emner er et verdifullt tilskudd til det tilbudet instituttet kan gi selv, og er lite problematiske både i et logistisk og et ledelsesmessig perspektiv. Når det gjelder obligatoriske emner mener gruppen at denne situasjonen bør gjennomgås når program og emnebeskrivelser er endelig vedtatt. Det må avklares om slike emner fortsatt skal leveres fra andre fakulteter, eller om det er leveringskapasitet fra andre institutter på fakultetet. I den grad de leveres fra andre fakulteter er det viktig å etablere et system for hvordan de «eksterne leverandørene» skal inngå i emneansvarligkabalen, jf kapittel 5.4. Se også kapittel 6 om samarbeid med andre studieprogram på fakultetet.

3. Dagens studieportefølje

Fakultetet har i dag 8 bachelorprogram, hvorav tre omfattes direkte av gruppens mandat. Disse tre programmene er:

Tabell 3 Oversikt over dagens studieportefølje

Kode	Navn	Spesialiseringer/Fordypninger
ØABACHELOR (HHS)	Bachelor i økonomi og administrasjon	Finansiell styring Markedsføring og innovasjon Organisering og endring Regnskapsfører Samfunnsøkonomi Økonomisk styring
ØA369 (IIF)	Bachelor i økonomi og administrasjon	Økonomisk styring Internasjonalisering Logistikk
BØKLED (IØT-G)	Bachelor i økonomi, ledelse og bærekraft	Ledelse og bærekraft

BØKLED tilbys i to varianter, som ordinær fulltids campusutdanning, og som fjernundervisning (BØKLED-F).

På Gjøvik er det ytterligere en bachelorutdanning, BLOG-Bachelor i logistikk, som p.t. oppfyller NRØAs krav til «BØA». I Ålesund tilbys en Bachelor i markedsføring og ledelse (359MI). Den fyller ikke NRØAs krav til BØA fordi den sikter mot et noe annet formål. Ingen av disse to omfattes direkte av gruppens mandat, men omtales i kapittel 5 hva gjelder mulig framtidig samarbeid. ØABACHBRR-Bachelor i regnskap og revisjon (HHS) er besluttet nedlagt og faller derfor utenfor.

3.1. ØABACHELOR⁴ – Bachelor i økonomi og administrasjon ved HHS

Tabell 4 Nøkkeldata om Bachelor i økonomi og administrasjon ved HHS

	2014	2015	2016	2017
Studenter tatt opp	372	339	356	335
Poenggrense ⁵ 1.gangsvm./ordinær	46,3/50,2	47,4/50,9	48,1/51,7	47,4/50,6
Registrerte studenter	883	811	802	802
Produserte SPE (Total ⁶ /pr heltidsekv. ⁷)	666/46,5	598/46,4	607	593/44,4
Kandidater	190	162	144	147
Studiebarometeret:				
- Total studenttilfredshet	4,2	4,3	4,2	3,8
- Undervisning	3,1	3,4	3,4	
- Eksamen	3,8	4,0	3,9	
- Læringsutbytte	3,5	3,5	3,5	

⁴ Tallene inkluderer ikke Bachelor i regnskap og revisjon

⁵ Poenggrensen etter første suppleringsopptak. Kilde: Samordna opptak

⁶ Studiepoengproduksjonen fordelt på det studieprogrammet studenten har en aktiv studierett.

⁷ Heltidsekvivalent er en omregning til heltidsstudenter. 1 person i et studieprogram med 50% progresjon utgjør 0,5 heltidsekvivalenter. Ikke tilgjengelig for 2016.

3.2. ØA369 – Bachelor i økonomi og administrasjon ved IIF

Tabell 5 Nøkkeldata om Bachelor i økonomi og administrasjon ved IIF

	2014	2015	2016	2017
Studenter tatt opp	64	71	64	63
Poenggrense 1.gangsvm./ordinær	37,3/48,6	36,4/47,4	41,2/44,0	41,2/43,5
Registrerte studenter	165	184	176	184
Produserte SPE (Total/pr heltidsekv.)	136/53,6	142/49,7	150	136/44,4
Kandidater	33	40	53	45
Studiebarometeret:				
- Total studenttilfredshet	3,3	3,5	3,4	3,9
- Undervisning	2,4	2,8	2,4	
- Eksamen	3,7	3,6	3,8	
- Læringsutbytte	3,3	3,3	3,2	

3.3. BØKLED – Bachelor i økonomi, ledelse og bærekraft ved IØT-G

Tabell 6 Nøkkeldata om Bachelor i økonomi, ledelse og bærekraft ved IØT-G

BØKLED	2014	2015	2016	2017
Studenter tatt opp	46	49	46	58
Poenggrense 1.gangsvm./ordinær	Alle/Alle	32,5/37,7	32,9/39,6	33,6/39,3
Registrerte studenter	156	159	153	160
Produserte SPE (Total/pr student)	126/49,7	122/45,5	141	122/45,8
Kandidater	36	27	35	30
Studiebarometeret:				
- Total studenttilfredshet	3,6	4,1	3,8	4,1
- Undervisning	2,9	3,5	3,4	
- Eksamen	3,5	3,9	3,8	
- Læringsutbytte	3,3	3,7	3,5	

Tabell 7 Nøkkeldata om bachelor i økonomi, ledelse og bærekraft - Fleksibel ved IØT-G

BØKLED-F	2014	2015	2016	2017
Studenter tatt opp	62	50	58	55
Poenggrense 1.gangsvm./ordinær	Alle/47	Alle/50,2	Alle/52,2	Alle/57,4
Registrerte studenter	130	131	150	150
Produserte SPE (Total/pr heltidsekv.)	56/41	61/40,8	75	64/34
Kandidater	6	9	14	14
Studiebarometeret:				
- Total studenttilfredshet	Ikke nok svar	3,5	4,5	4,1
- Undervisning		3,4	3,3	
- Eksamen		4,2	3,9	
- Læringsutbytte		3,8	4,2	

4. Studieplan for Bachelor i økonomi og administrasjon

I kapittel 4 beskriver gruppen forhold knyttet til selve studieplanen. Utkastet til studieplan er vedlagt, og må leses parallelt med framstillingen her i kapittel 4. I dette kapittelet har vi lagt vekt på å belyse de ulike utfordringene på et overordnet nivå, og drøfte ulike valg og tilnærminger. Studieplanen gir uttrykk for de konklusjoner gruppen har kommet fram til.

4.1. Overordnede prinsipper

Ut fra mandatet skal arbeidsgruppen gi forslag til en felles studieplan for bachelorprogrammet, inkludert obligatoriske emner, valgfrie emner og fordypninger. Det er ikke definert hva som ligger i en felles studieplan, men arbeidsgrupper vil i sine vurderinger ta utgangspunkt i del særtrekk som normalt vil kjennetegne et felles studieprogram:

- Programmet framstår som enhetlig i forhold til søkerne – det vil si at alle søknader om opptak skal knyttes direkte til Bachelor i økonomi og administrasjon ved NTNU
- Det utarbeides et standardisert vitnemål som viser at studentene har blitt tildelt graden Bachelor i økonomi og administrasjon
- Det er utarbeidet felles regler med hensyn til krav om forkunnskaper, eksamenssystemer, muligheter til bevege seg mellom ulike campuser etc
- Alle studentene skal tilegne seg et felles sett med kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse som til sammen representerer studieprogrammet kjernekompetanse

For å utarbeide en felles studieplan har arbeidsgruppen valgt å legge hovedvekten på det siste punktet. Det betyr i praksis at gruppen skal vurdere hvilke krav til likhet som skal settes til studietilbudet ved de tre instituttene. Ettersom alle instituttene følger anbefalingene fra NRØA er det allerede sterke likhetstrekk mellom de eksisterende studieplaner (se kapittel 2.2.1).

Anbefalingene fra NRØA er i dag under endring og mye tyder på at de i fremtiden vil gi større frihet til den enkelte institusjon med hensyn til utforming av studieprogrammet. Det betyr at NTNU til en viss grad må overta rollen til NRØA for å sikre at studieprogrammene også i fremtiden kan framstå som et felles program ved fakultetet.

Arbeidsgruppen har drøftet en rekke overordnede prinsipper knyttet til etableringen av en ny utdanning i økonomi og administrasjon. Bl.a. er gruppen enig om følgende:

- Gruppen bygger sitt arbeid på at bachelorutdanning i økonomi og administrasjon er en integrert profesjonsutdanning. For å ivareta og utvikle dette profesjonsperspektivet er det viktig at både kjerneemner, metodeemner og støtteemner har sin faglige forankring innen profesjonen. Dette må være synlig i alle emnebeskrivelser.
- Gruppen bygger sitt arbeid på gjeldende nasjonale opptaksregler for bachelor i økonomi og administrasjon.
- Utdanningen skal fylle alle krav stilt av NRØA til en slik bachelorutdanning. NRØA har bygd sine krav på en annen studiepoenglogikk enn NTNU, og dette skaper noen utfordringer med inndeling i emner og sikring av at alle delelementer gis en tilstrekkelig plass.
- Arbeidsgruppen er prinsipielt enig om at fordypningsområder på tredje studieår må være søkbare for studentene på tvers av den geografiske fordelingen. Likevel må det være slik at alle studentene som er tatt opp f.eks. i Ålesund, også er sikret å kunne gjennomføre en fordypning der, og ikke tvinges til å flytte til en av de andre campusene. Det forventes å være en del praktiske utfordringer som må løses knyttet til dette.

For å diskutere hvilke krav til likhet som skal stilles finner arbeidsgruppen det hensiktsmessig å skille mellom de kravene som settes til programmet som helhet, og de kravene som stilles til det enkelte emne. Mens det første kravet vil begrense instituttens handlingsfrihet vil det andre kravet begrense handlingsfriheten til det vitenskapelige personalet.

Arbeidsgruppen finner det også hensiktsmessig å skille mellom vertikal og horisontal samordning. Innenfor vertikal samordning er standardisering en viktig form. Det vil si at det utvikles prosedyrer og regler som regulerer atferden til ledere og medarbeidere. I forbindelse med en felles studieplan innebærer dette at det etableres rutiner som sikrer at studentene får et helt identisk tilbud, uansett hvor de studerer. Denne formen for samordning er ofte vanlig innenfor byråkratiske organisasjoner.

Innenfor horisontal samordning er de to viktigste formene gjensidig tilpasning og etablering av samordnende roller. Det vil si at personer og enheter på samme nivå samarbeider for å sikre at ulike elementer i organisasjonen blir godt integrert med hverandre. I forbindelse med en felles studieplan innebærer dette at de tre instituttene og de vitenskapelige ansatte samarbeider om å videreutvikle studietilbudet. Disse formene for samordning er ofte vanlig innenfor kunnskapsorganisasjoner.

4.2. Samordning av studieprogrammet som helhet

Det spørsmålet som vil reises her er hvor stor frihet det enkelte institutt skal ha til å utvikle studieprogrammet med hensyn til faglig innhold og overordnet struktur. De viktigste variablene er læringsutbytte på programnivå, sammensetning av obligatoriske emner, faglig progresjon, valgfrie emner og fordypningsområder.

4.2.1. Læringsutbytte på programnivå

Læringsutbytte på programnivå gir viktige føringer både til faglig innhold, undervisningsprinsipper og vurderingsformer. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at dette standardiseres slik at det blir et identisk læringsutbytte på programnivå ved alle tre institutter. I første omgang anbefaler arbeidsgruppen at studieprogrammet legger til grunn de samme læringsutbyttebeskrivelsene som rapporten fra 2016 innarbeidet – noe som gir en tett koblingen mot NRØAs formuleringer. Læringsutbyttene er som følger:

Kunnskaper: Kandidaten

- har bred kunnskap innenfor økonomisk-administrative fag
- kjenner til forsknings- og utviklingsarbeid som er relevant innenfor økonomisk-administrative fag
- kan oppdatere sin kunnskap innenfor økonomisk administrative fag
- har kunnskap om fagområdets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet

Ferdigheter: Kandidaten

- kan anvende faglig kunnskap og relevante resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid på praktiske og teoretiske problemstillinger og treffe begrunnede valg
- kan reflektere over egen faglig utøvelse og justere denne under veiledning
- kan finne, vurdere og henvise til informasjon og fagstoff og fremstille dette slik at det belyser en problemstilling
- kan beherske relevante faglige verktøy, teknikker og uttrykksformer

Generell kompetanse: Kandidaten

- har innsikt i relevante fag- og yrkesetiske problemstillinger
- kan planlegge å gjennomføre arbeidsoppgaver og prosjekter, alene og som deltaker i en gruppe, og i tråd med etiske krav og retningslinjer
- kan formidle sentralt fagstoff som teorier, problemstillinger og løsninger både skriftlig og muntlig
- kan utveksle synspunkter og erfaringer med andre økonomer og gjennom dette bidra til utvikling av god praksis
- kjenner til nytenkning og innovasjonsprosesser

Arbeidsgruppen er av den mening at det er en del svakheter knyttet til disse formuleringene – spesielt er de svært generelle og lite egnet til å tydeliggjøre utdanningens profil. Arbeidsgruppen mener derfor det er en viktig oppgave for studieprogramledelsen i årene framover å arbeide med å videreutvikle læringsutbytteformuleringer på programnivå.

4.2.2. Fagsammensetning obligatoriske emner

Arbeidsgruppen er av den formening at fagsammensetningen av obligatoriske emner bør standardiseres i studieprogrammet. For det første bør anbefalingene fra NRØA legges til grunn. Det gir fire emner innenfor bedriftsøkonomisk analyse, tre emner innenfor administrasjonsfag, to emner innenfor samfunnsøkonomi, tre emner innenfor metodefag og ett støtteemne i etikk og samfunnsansvar – til sammen 13 emner (tilsvarende 97,5 sp). For det andre bør studieplanene inneholde to NTNU-spesifikke fellesemner (tilsvarende 15 sp). Til sist anbefales at det legges inn et obligatorisk juridisk emne (7,5 studiepoeng). Innholdet i dette siste emnet bør kunne tilpasses behovene i det enkelte institutt. Studieplanen vil ut fra dette i hovedsak ha følgende obligatoriske emner:

- 12 emner á 7,5 studiepoeng (totalt 90 studiepoeng) som er direkte knyttet til NRØAs krav på 90 studiepoeng fordelt på de ulike faggruppene.
- 2 emner á 7,5 studiepoeng (totalt 15 studiepoeng) NTNU-spesifikke fellesemner. Dette er Ex.phil. med egen økonomivariant og områdeemne.
- 2 emner á 7,5 studiepoeng (totalt 15 studiepoeng) til støttefagene *etikk og samfunnsansvar* og *juridiske emner*. Etikk og samfunnsansvar dekker NRØAs krav om 5 studiepoeng innen dette temaet.

NRØAs oppdeling av emner følger en annen logikk for studiepoeng enn NTNUs 7,5 (eller multiplum av dette). Dette gir noen ubalanser i forhold til arbeidsgruppens anbefaling. Vår modell medfører 2,5 studiepoeng ekstra metodefag, mens det tilsynelatende «mangler» 2,5 studiepoeng innenfor administrasjonsfag. Arbeidsgruppens vurdering er at dette kan løses innenfor rammen av emnet Etikk og samfunnsansvar, se siste avsnitt i dette underkapittelet.

De NTNU-spesifikke fellesemnene er nye for de tre tidligere høyskolene og må integreres inn i den etablerte BØA-strukturen – noe som er en utfordring når en ny studieplan skal utvikles. Integrasjonen kompliseres ved at områdeemne er et nytt fellesemne for NTNU og kommer til erstatning for det tidligere perspektivemnet. Det er Fakultet for økonomi som alene er områdeemneforvalter for studieområdet økonomi, administrasjon og ledelse⁸, men det er foreløpig uavklart hvilken tilnærming til områdeemne fakultetet velger. Innenfor hvert studieområde, som for

⁸ I tillegg er vi områdeemneforvalter for teknologi sammen med de andre fakultetene som tilbyr teknologisk utdanning. Her har FUS prosessansvaret for det videre arbeidet.

vår del omfatter alle utdanninger ved fakultetet (unntatt ind.øk) kan det utvikles fra ett til fire områdeemner. Et områdeemne skal hente sitt innhold fra én av 8 generiske tematikker. Disse tematikkene er: 1) Etikk, 2) Innovasjon og entreprenørskap, 3) Kunnskap, dannelse og læring, 4) Ledelse, 5) Medborgerskap og politikk, 6) Natur, miljø og bærekraft, 7) Teknologi og 8) Tverrfaglig samhandling.

Arbeidsgruppen har ikke tatt stilling til hvilke generiske tematikker som er mest relevant for BØA, eller hvor mange områdeemner som bør tilbys.

Ex.phil. innføres nå som obligatorisk emne ved alle bachelorutdanninger ved NTNU, også økonomi og administrasjon. I denne forbindelse har rektor vedtatt at det skal utvikles en egen variant for fagområdet økonomi. Ex.phil er på 7,5 studiepoeng, hvorav 5 studiepoeng utgjøres av en fellesdel og 2,5 studiepoeng skal være en spesifikk del for det enkelte utdanningsområdet. Det er foreløpig ikke endelig avklart hva disse områdene konkret vil inneholde. Institutt for filosofi og religionsvitenskap har prosessansvaret for det videre utviklingsarbeidet, men det er opprettet en arbeidsgruppe med medlemmer fra ØK for å samarbeide om innholdet i den fagspesifikke delen. Se ellers siste avsnitt i dette underkapittelet om sammenheng mellom Ex.phil og etikk.

Innføring av Ex.phil. må også sees i sammenheng med NRØAs krav om 5 studiepoeng i etikk og samfunnsansvar, og vår 2,5 studiepoeng «overeksponering» av etikk som skyldes emnestørrelseslogikken. Arbeidsgruppen har drøftet dette med dosent Frode Nyeng i et av gruppens møter. Selv om emneinnholdet i Ex.phil. ikke er endelig avklart synes det overveiende sannsynlig at deler av innholdet i dagens emne i etikk og samfunnsansvar vil i varetas i ex.phil. Arbeidsgruppen har stipulert dette til ca 1,5 studiepoeng. Dette elementet sammen med at vi allerede har rom for 2,5 studiepoeng mer enn NRØA-kravet, gjør at arbeidsgruppen vurderer at det kan legges inn elementer i etikk og samfunnsansvar som sikrer at programmet samlet oppfyller NRØAs studiepoengkrav til administrasjonsfag. Arbeidsgruppen har foreløpig ikke bedt om at det utarbeides emnebeskrivelse for etikk og samfunnsansvar. Her avventes utviklingen av innholdet i ex.phil.-varianten noe.

Juridiske emner har vært et obligatorisk innslag i de berørte utdanningene tidligere, og er foreslått som en obligatorisk komponent videre i den faglige integrasjonsrapporten. Arbeidsgruppen slutter seg til dette. Juridiske emner ansees å være et svært relevant og sentralt som støttefag i en slik utdanning. Dessuten vil det uansett måtte inngå som en obligatorisk del i en regnskapsførerprofil på tredje år dersom det ikke er dekket tidligere. Juridiske emner må mao være en del av fakultetets emneportefølje uansett. Det er imidlertid ulike oppfatninger om hvilke tema innen det juridiske området som er mest relevant for en slik utdanning, og det er ikke gitt at behovet er det samme for alle studenter/studiesteder. I Trondheim har vektleggingen i emnet Rettslære tradisjonelt vært rettet mot tema innen: kjøp, avtale, selskap, arv, konkurs osv, mens det i Gjøvik har vært tematisk mer rettet mot arbeidslivsjus og HMS. Emnet i Ålesund inneholder begge områder. Arbeidsgruppen foreslår at det gjøres obligatorisk med et juridisk emne, men at instituttene gis frihet til å utvikle et alternativ som er relevant for fordypningsområder og profil for øvrig som tilbys på den enkelte campus.

4.2.3. Progresjon – obligatoriske emner

I faglig integrasjonsrapport og undergruppens rapport om felles bachelorprogram i økonomi og administrasjon er det foreslått at alle obligatoriske emner legges til de første to studieår. Det er videre laget et forslag om progresjon innenfor de ulike fagområdene. Arbeidsgruppen støtter dette forslaget – selv om det kan skape visse utfordringer, og anbefaler at progresjonen innen de obligatoriske emner standardiseres i studieprogrammet. Progresjonen de to første årene anbefales ut fra dette slik det framkommer av figur 1.

30 sp	Områdeemne	Ex.phil.	Juridisk emne (Forretningsjus (?) el. Arbeidslivsjus (?))	Etikk og samfunnsansvar	Fordypning/valg	Fordypning
22,5 sp	Organisasjon og ledelse	Markedsføring	Mikroøkonomi	Foretaksstrategi	Fordypning/valg	Fordypning
15 sp	Matematikk for økonomer	Statistikk for økonomier	Samfunns- vitenskapelig metode	Makroøkonomi	Fordypning/valg	Bacheloroppgave (15 sp), eller semesteroppgave (7,5 sp) + valgemne, eller 2 valgemner
7,5 sp	Bedriftsøkonomi og regnskap	Finansregnskap	Driftsregnskap og budsjettering	Investering og finansiering	Fordypning/Valg	
	Semester 1 Høst	Semester 2 Vår	Semester 3 Høst	Semester 4 Vår	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

Figur 1: Studiemodell for Bachelor i økonomi og administrasjon.

	Emner i Bedriftsøkonomisk analyse, 30 studiepoeng
	Administrasjonsfag, 22,5 studiepoeng ¹
	Metodeemner, 22,5 studiepoeng
	Emner i samfunnsøkonomi, 15 studiepoeng
	Fellesemner for NTNU og støtteemner, 30 studiepoeng

Noen viktige begrunnelser for dette forslaget:

Bedriftsøkonomisk analyse. Disse fire emnene er plassert ut fra at det mest grunnleggende emnet kommer i første semester. Videre er det lagt vekt på at Finansregnskap har en mer overordnet karakter – noe som tilsier at det bør komme før Driftsregnskap og budsjettering – samtidig som disse to emnene bør legges tett sammen i tid. Investering og finansiering er et krevende emne som i stor grad bygger på matematikk og statistikk. Det egner seg derfor best i fjerde semester.

Administrasjonsfag. Av disse tre emnene er Organisasjon og ledelse det mest grunnleggende emnet og det gir viktige føringer for de to andre emnene. Av disse er Foretaksstrategi det mest overordnende emnet og det har i tillegg en viktig integrerende funksjon. Ut fra dette er emnet foreslått plassert i fjerde semester.

Metodefag. De viktigste føringene er her at Matematikk bør komme før Statistikk og at Samfunnsvitenskapelig metode bør legges så nært tredje studieår som mulig. Bakgrunnen for det siste er at dette metodefaget er en sentralt fag i mange bacheloroppgaver.

Samfunnsøkonomi. Her er det lagt vekt på at ettersom Makroøkonomi gir innsikt i de store linjene i samfunnsøkonomien, egner det seg som et integrerende fag som gjerne kan plasseres i samme semester som Foretaksstrategi. Mikroøkonomi er tettere kobler sammen med bedriftsøkonomiske analysefag og egner seg derfor tidligere i studiet. Det finnes også en del koblinger mellom Mikroøkonomi og Markedsføring.

Støttefag. Ved plassering av disse fire emnene er det for det første lagt vekt på at Etikk og samfunnsansvar forutsetter at studentene har innsikt i generelle bedriftsøkonomiske emner (både bedriftsøkonomisk analyse og administrasjonsfag). Ut fra dette bør dette emnet helst plasseres i fjerde semester. Det juridiske emnet har ingen sterke koblinger mot de andre emnene, men det legges til grunn at det er en fordel om studentene har innsikt i grunnleggende bedriftsøkonomi før de starter med juridiske emner. Når det gjelder de to NTNU-spesifikke fellesemner legges det til

grunn at områdeemnet har tettest kobling til økonomifaget. Derved vil det sannsynligvis både oppleves mer motiverende og relevant enn det mer generelle ex.phil. emnet. Det er også et poeng at Ex.phil. bør ligge så tett opp til Etikk og samfunnsansvar som mulig – men ikke i samme semester.

Det er ikke mulig å sette opp en emnestruktur uten utfordringer. Slik sett finnes det ingen perfekt løsning. Arbeidsgruppen er av den formening at den foreslått struktur ikke har noen store svakheter, men vil peke på at en viktig forutsetning er at områdeemnet får en innretning og et innhold som gjør at dette er en inspirerende start på studiet.

Dersom områdeemnet får en utforming som tilsier at det egner seg dårlig i første semester, kan det være behov for å flytte det til et senere semester. Dette kan gjøres på flere måter, men det er vanskelig å finne en løsning som samtidig tar vare på behovet for progresjon i de bedriftsøkonomiske emnene. En mulig løsning er skissert i figur 2.

30 sp	Markedsføring	Ex.phil.	Juridisk emne (Forretningsjus (?) el. Arbeidslivsjus (?))	Etikk og samfunnsansvar	Fordypning/valg	Fordypning
22,5 sp	Organisasjon og ledelse	Mikroøkonomi	Makroøkonomi	Foretaksstrategi	Fordypning/valg	Fordypning
15 sp	Matematikk for økonomier	Statistikk for økonomier	Områdeemne	Samfunns- vitenskapelig metode	Fordypning/valg	Bacheloroppgave (15 sp), eller semesteroppgave (7,5 sp) + valgemne, eller 2 valgemner
7,5 sp	Bedriftsøkonomi og regnskap	Finansregnskap	Driftsregnskap og budsjettering	Investering og finansiering	Fordypning/Valg	
	Semester 1 Høst	Semester 2 Vår	Semester 3 Høst	Semester 4 Vår	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

Figur 2: Alternativ studiemodell

I dette alternativet er fellesemnet (områdeemnet) flyttet fra første til tredje semester. Gruppen vurderer det som lite aktuelt å fylle første semester med flere emner som oppfattes som tunge og kvantitativt orienterte. Det eneste emnet som synes mulig å flytte til første semester er markedsføring. Samtidig flyttes da de to samfunnsøkonomifagene fram ett semester, og samfunnsvitenskapelig metode flyttes noe nærmere arbeidet med fordypning og evt. bacheloroppgave. Arbeidsgruppen betrakter det som positivt at samfunnsvitenskapelig metode kommer i fjerde semester, men synes det er en ulempe at progresjonen i administrasjonsfagene svekkes. Det er også uheldig at makroøkonomi flyttes til tredje semester og ikke lengre kan sees i sammenheng med foretaksstrategi. I tillegg vil modellen trolig føre til en del omleggingskostnader når flere emner bytter undervisning mellom vår og høst i forhold til dagens struktur. Alt i alt er arbeidsgruppen av den oppfatning at områdeemnet bør få en innretning som gjør det velegnet for første semester og at den anbefalte modellen derved lar seg implementere.

Når det gjelder mer generelle spørsmål om progresjonskrav og forkunnskapskrav til de enkelte emnene er det arbeidsgruppens prinsipielle syn at dette i størst mulig grad overlates til den enkelte students ansvar. Gruppen mener derfor at det ikke bør legges inn absolutte krav til f.eks. «oppflytting» fra første til andre studieår, eller andre til tredje studieår. Likeledes mener gruppen at det på emnenivå primært bør være anbefalte forkunnskapskrav, ikke absolutte krav. Også her bør den enkelte student sitte med hovedansvaret for å vurdere om man har forutsetninger for å følge det enkelte emne.

Anbefalte forkunnskapskrav framfor absolutte vil også gjøre det lettere å utnytte emner på tvers av program både planmessig og av enkeltstudenter som kan få et større emnetilbud. Studenter som ikke planlegger utenlandsopphold i tredje studieår vil også til en viss grad kunne ta noen valgfag i tredjeseimester i stedet for obligatoriske fag – for eksempel kan Samfunnsvitenskapelig metode skyves over til femte semester og derved komme nærmere en eventuell skriving av bacheloroppgave.

Det eneste unntaket gruppen her ser er evt. bachelor- eller semesteroppgaver som del av fordypninger på tredje studieår. Her kan det være grunner for å legge inn krav om at studentene ikke har mer enn f.eks. ett hengefag før de kan starte på oppgaven.

Det kan også være relevant å stille mer spesifikke krav til at studentene har tilnærmet normal progresjon for opptak til fordypningsretninger. I alle fall kan det inngå som prioriteringskriterium dersom den enkelte fordypningen har kapasitetsbegrensninger.

4.2.4. Fordypninger/fordypningsemner

De tre instituttene har i dag ulike fordypningsområder som er utviklet ut fra regionale behov og tidligere strategiske føringer. Arbeidsgruppen er av den mening at instituttene fortsatt må ha frihet, innenfor visse rammer, til å utvikle sine fordypningsområder. Dette både med hensyn til tema, størrelse og emner.

Arbeidsgruppen anbefaler derfor at det ikke innføres noen form for standardisering av fordypninger/fordypningsemner. I stedet anbefales en horisontal samordning. Dette kan skje gjennom gjensidig tilpasning - dvs at instituttene utvikler sine fordypningsområder i tett interaksjon med hverandre. I tillegg bør studieleder for programmet få en koordinerende rolle og etablere et bindeledd mellom instituttene som sikre god samordning.

Arbeidsgruppen anbefaler videre at for å kunne kalles en fordypning bør denne ha et omfang på minimum 30 studiepoeng, og med tydelig profil på de elementer som inngår i fordypningen. Maksimalt omfang på fordypningen bør være på 60 studiepoeng. Dette vil f.eks. gjelde for fordypning som registrert regnskapsfører.

Det anbefales også at det er opp til det enkelte institutt å vurdere om det skal være bacheloroppgave, semesteroppgave + emne eller bare emner. Dersom det skal være bacheloroppgave, anbefales denne å være på 15 studiepoeng. En semesteroppgave bør være på 7,5 studiepoeng. Emnebeskrivelser for hhv bachelor- og semesteroppgave bør til sist standardiseres.

Det er innenfor fordypningene det gis størst mulighet til å tenke lokale fortrinn, lokale arbeidskraftsbehov, spissing mot bransjer og ikke minst utvikle nye relevante områder i samarbeid med andre fakulteter/institutter. Det er derfor svært viktig at det arbeides grundig med utforming av de ulike fordypningene. Dette er et løpende arbeide, og denne gruppen kan bare i begrenset grad gå inn i dette. Vi utfordres her til å se framover i tid på hva som vil være relevant om noen år. Fordypninger som vedtas våren 2018 skal først være operativ fra studieåret 2021/22.

Det kan etter hvert vurderes om tilbudsformene kan legges opp slik at det åpner en mulighet for at studenter vil kunne delta på fordypningsretninger på andre campuser. Instituttene har levert forslag om fordypningsretninger som er omtalt i kapittel 4.5.

4.2.5. Valgfrie emner (på ulike campus)

NTNU har en ambisjon om at studentene i betydelig grad skal kunne velge emner på tvers av hele NTNUs emneportefølje. Denne ambisjonen lar seg kun realisere dersom det er åpning for frie valgemner i studieporteføljen. Slik arbeidsgruppen har valgt å strukturere utdanningen vil antallet valgfrie emner i studieplanen bestemmes av størrelsen på fordypningen i tredje studieår. Ut fra arbeidsgruppens anbefalinger vil derfor antall valgfrie emner kunne variere mellom 0 og 4.

Arbeidsgruppen anbefaler her at det ikke innføres noen form for standardisering og at instituttene får full frihet til å utvikle egne valgfrie emner. I stedet bør det innføres en form for horisontal samordning som sikrer gode læringsprosesser mellom instituttene. Dersom noen av de valgfrie emnene har likelydende navn, bør de samordnes på samme måten som obligatoriske emner.

For å kunne realisere NTNUs ambisjoner om at studentene skal ta valgfrie emner på tvers av institutter er det viktig at fordypningene ikke blir vesentlig større enn 30 studiepoeng. Det er også et moment at store fordypninger antakelig innebærer relativt høye kostnader pr emne relativt til potensialet for studiepoengproduksjon, i og med at det normalt bare vil være fordypningens studenter som kan følge disse. Valgfrie emner bør normalt ha anbefalte forkunnskapskrav heller enn absolutte. Dette gjør at de kan velges av flere grupper studenter, også fra andre fakulteter.

I vedlegg 1 er det tatt inn en liste med valgfrie emner i studieåret 2017/2018

4.2.6 Oppsummering – samordning av programmet som helhet

For å sikre at bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon fremstår som et felles studieprogram ved NTNU anbefaler arbeidsgruppen en relativt sterk vertikal samordning av programmet som helhet. Det gjelder spesielt standardisering av:

- Læringsutbytte på programnivå
- Fagsammensetning - obligatoriske emner
- Progresjon – obligatoriske emner

Det vil redusere instituttene handlingsrom i forhold til dagens løsning og derved representere en sentralisering av beslutningsmyndighet ved fakultetet. Instituttene mister på denne måten muligheten til å finne løsninger som i større grad er tilpasset egne behov. Fordelen er at programmet fremstår mer enhetlig og at studentene i større grad får mulighet til å utnytte de fordypningene som tilbys ved ulike campuser.

Arbeidsgruppen er av den formening at anbefalingen om en horisontal samordning av fordypninger og valgbare emner gir instituttene en tilfredsstillende mulighet til å utvikle et studietilbud og en egen profil som er tilpasset både egen kompetanse, egne strategier og mer spesifikke regionale behov.

4.3. Samordning av obligatoriske emner

De obligatoriske emnene er i dag relativt detaljert regulert av anbefalingene fra NRØA – noe som har ført til stor likhet mellom disse emnene ved de tre instituttene. Ettersom det er signaler om at NRØA i framtiden vil gi institusjonene større frihet til selv å utvikle innholdet i de obligatoriske emnene, er det nødvendig å diskutere i hvor stor grad NTNU skal overta denne reguleringen for at BØA skal kunne kalles et felles studieprogram.

Mens samordning av programmet som helhet er knyttet til regulering av instituttene handlingsfrihet, er samordning av emner knyttet til regulering av vitenskapelig ansattes grad av selvstyre – noe som skaper andre utfordringer. Dette gjelder spesielt vertikal samordning med bruk av standardisering

som metode. Tradisjonelt er forskning og undervisning ved et universitet i stor grad regulert gjennom høy grad av selvstyre og bruk av faglige standarder som er en internalisert del av profesjonskulturen.

Nå reguleres også vitenskapelige ansatte av byråkratiske metoder – det er nødvendig for at universitetet skal være en velfungerende organisasjon. Som eksempel kan nevnes forskningsregistrering, undervisningsplaner, reisevirksomhet, regler for tilstedeværelse, prosjektstyring osv. Men selve kjernevirksomheten styres på en annen måte. Innenfor undervisning gjelder det valg av læringsutbytte, faglig innhold, læringsformer, evalueringsmetoder etc. Når et studieprogram skal samordnes på tvers av institutter som ligger geografisk spredt er det derfor viktig med en god balanse mellom en byråkratisk og en «profesjonell» form for samordning. Emner har mange ulike egenskaper som i varierende grad kan samordnes. Det er derfor ikke slik at et emne enten er samordnet eller ikke. Det er et tilnærmet kontinuum mellom ytterpunktene *ingen samordning* og at alt har *konverget til ett emne*. I det følgende går arbeidsgruppen gjennom de ulike egenskapene ved et emne og argumenter for grad av samordning. I kapittel 4.3.8 er anbefalt og alternative varianter av samordning oppsummert.

4.3.1 Samordning av læringsutbytte

Læringsutbytte på emnenivå representerer viktige undervisningsmål og gir sterke føringer både på faginnhold, undervisningsmetoder og evalueringsmetoder. NRØA har ikke utarbeidet anbefaling til læringsutbytte for de obligatoriske emnene, men har gitt en detaljert spesifisering av hvilke kunnskaper studentene skal tilegne seg. Selv om dette er et godt utgangspunkt for å utarbeide mer fullstendige læringsutbyttebeskrivelser, er det på langt nær tilstrekkelig. Det må derfor utarbeides læringsutbytte for alle obligatoriske emner.

Vanligvis vil de emneansvarlige utarbeide læringsutbyttet på emnenivå – noe som gir god mulighet til å skape en tett interaksjon mellom læringsutbytte, faginnhold, undervisningsmetoder og evalueringsmetoder. På den andre siden er det viktig med en overordnet styring av de obligatoriske emnene i studieprogrammet – både fordi det finnes nasjonale normer og at programmet skal være felles for alle tre instituttene. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at læringsutbyttet for obligatoriske fag samordnes gjennom standardisering slik at vi får identiske styringssignaler ved de tre instituttene.

4.3.2 Samordning av faglig innhold

Normalt er læringsutbyttet beskrevet på et mer overordnet nivå og peker på sentrale mål for emnet – både innenfor kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse. Det faglige innholdet representerer i stor grad en operasjonalisering av læringsutbyttet knyttet til kunnskaper. Det faglige innholdet i obligatoriske emner har i mange år vært detaljert regulert av anbefalingene fra NRØA – noe som både har påvirket undervisningen og utviklingen av pensumlitteratur.

Selv om NRØA skulle velge å redusere detaljeringsgraden i sine anbefalinger, mener arbeidsgruppen at en slik form for styring er nødvendig for å opprettholde en tilfredsstillende grad av likhet mellom tilbudene ved de tre instituttene. Et annet viktig poeng er at læringsutbytte og faglig innhold i stor grad utfyller hverandre og derfor må sees som en helhet. Samlet sett gir de en klar styring av hva studentene skal lære i de enkelte emner. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at faglig innhold samordnes gjennom standardisering.

Dersom NRØA i framtiden velger en mindre detaljeringsgrad i sine anbefalinger, kan fortsatt Fakultet for økonomi utnytte dette handlingsrommet til å justere det faglige innholdet i obligatoriske emner, men endringene må være gyldige på tvers av alle instituttene.

4.3.3 Samordning av forkunnskapskrav, adgangsbegrensning og studierettskrav

Innenfor et felles studieprogram ser arbeidsgruppen det som naturlig at disse elementene samordnes gjennom standardisering.

4.3.4 Samordning av læringsformer

De valgene som vitenskapelig ansatte gjør for å stimulere til god læring blant studentene er i kjernen av deres profesjon. Selv om læringsutbytte og faglig innhold gir sterke føringer, må de ansatte hele tiden søke etter å skape en optimal læringssituasjon. Her er det flere faktorer som spiller en sentral rolle. For det første vil antall studenter og ressurstilgang til det enkelte emnet i stor grad påvirke hvilke læringsformer som lar seg utvikle. I små studentgrupper finnes et annet sett av undervisningsmuligheter enn i store grupper. Det betyr ikke at læringen nødvendigvis blir ulik, men det er nødvendig å finne de metoder som egner seg best i den enkelte studentgruppe. En annen viktig faktor er bruken av nærmiljøet i undervisningen – for eksempel ved bruk av gjesteforelesere, ferske eksempler fra media eller samarbeid med næringsliv og offentlig forvaltning i regionen. En siste viktig faktor er den enkelte undervisers erfaringer, grad av trygghet i ulike undervisningssammenhenger og personlighet. Relasjonen mellom studentene og den som underviser er avgjørende for den læringen som skapes. Alle må derfor finne læringsformer som er godt tilpasset egne evner og erfaringer.

Arbeidsgruppen anbefaler ut fra dette at læringsformer bør samordnes gjennom en form for horisontal samordning – primært gjensidig tilpasning. Det innebærer i praksis at de som underviser i det samme emnet ved de tre campusene møtes regelmessig for å diskutere egne erfaringer. Målet er å lære av hverandre og skape stimulans for en kontinuerlig utvikling av læringsformene. Dersom denne samhandlingen fungerer bra, kan det på sikt også føre til større likhet i undervisningsformene ved de tre instituttene – uten at dette i seg selv er et viktig mål.

4.3.5 Samordning av obligatoriske aktiviteter

Årsaken til at dette punktet er skilt ut fra læringsformer er at det også skal brukes til å regulere hvilke studenter som har anledning til å melde seg opp til eksamen. I praksis vil læringsformer og obligatoriske aktiviteter i stor grad bli integrert med hverandre. Samtidig er obligatoriske aktiviteter en relativt sterk styring av studentenes atferd i studiesituasjonen – noe som peker på at det kanskje ikke bør være for store forskjeller mellom de enkelte instituttene.

Arbeidsgruppen mener at slike aktiviteter også skal reguleres gjennom en form for horisontal samordning. I tillegg til gjensidig tilpasning anbefales bruk av samordnende roller. Det betyr i praksis at studieleder bør stimulere til en utvikling mot større likhet i aktivitetskravene i de enkelte emner.

4.3.6 Samordning av vurderingsform og karakterskala

Vurderingsformen skal sikre en god måling av både kunnskaper, ferdigheter og generell kompetanse og påvirkes i stor grad av emnets læringsutbytte. Testing av ferdigheter kan for eksempel kreve en annen vurderingsform enn testing av kunnskaper. Ettersom det er begrenset hvor mange målepunkter som kan benyttes må faglærerne også foreta en avveining mellom ulike former for læringsutbytte. Mens en faglærer kan legge størst vekt på å måle faktiske kunnskaper, kan en annen legge størst vekt på å måle evnen til refleksjon, og en tredje legge vekt på å måle ferdighetsnivået. Valg av vurderingsform er også avhengig av hvilke ressurser som er tilgjengelige og må tilpasses de valgte læringsformer. Dette er viktige vurderinger som i tillegg gjenspeiler faglærernes prioriteringer i undervisningen.

I tillegg til å velge vurderingsform må det også utvikles oppgaver som har en tilfredsstillende måling av oppnådd læringsutbytte. Eksamensoppgavene er derfor i kontinuerlig endring, ikke bare for å utvikle oppgaver som studentene ikke har møtt tidligere. Vel så viktig er tilbakemeldingen til faglærer om hva studentene har lært. Læringsutbytte, faginnhold, læringsformer, aktivitetskrav og vurderingsform vil derfor over tid gjensidig påvirke hverandre.

Arbeidsgruppen mener at vurderingsformen bør samordnes horisontalt – både gjennom gjensidig tilpasning og samordnende roller. Det betyr at de emneansvarlige får ansvaret for å utvikle vurderingsformene i eget emne.

Utvikling av eksamensoppgaver bør etter gruppens mening samordnes horisontalt på samme måten. Ettersom det synes å være relativt store forskjeller i inntakskvalitet mellom de tre instituttene, kan det imidlertid også være behov for en vertikal styring. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at det i tillegg til horisontal samordning etableres et sensursystem som sikrer lik prestasjonsvurdering på tvers av instituttene og et system for kvalitetskontroll av eksamensoppgavene.

Bruken av karakterskalaen bør være felles i alle fagene, og anbefales derfor å samordnes gjennom standardisering.

4.3.7 Samordning av pensum

Valg av pensum i egne emner er også en kjerneoppgave blant vitenskapelig ansatte på et universitet. Pensum vil påvirkes både av læringsutbytte og faglig innhold og kan sies å være en operasjonalisering av disse to elementene. Videre vil pensumet legge føringer både for valg av læringsformer og utvikling av eksamensoppgaver. På bakgrunn av at arbeidsgruppen har anbefalt en samordning av læringsutbytte og faginnhold gjennom standardisering, er faglærerne her allerede underlagt en sterk vertikal styring. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at pensumet samordnes horisontal gjennom gjensidig tilpasning. Det betyr i praksis at faglærerne skal ha frihet til å velge pensum i eget emne, men at de i fellesskap skal diskutere erfaringer med ulike valg av pensum.

4.3.8 Oppsummering og noen alternative modeller

For å sikre at BØA blir et felles studieprogram ved NTNU anbefaler arbeidsgruppen at læringsutbytte, faglig innhold og forkunnskapskrav og adgangsbegrensning i de obligatoriske emner samordnes gjennom standardisering. Selv om dette griper sterkt inn i handlingsfriheten til vitenskapelig ansatte, er det nødvendig for at kravene til studentenes kunnskaper, ferdigheter og generelle kompetanse skal være identiske ved alle campusene. Det gir også åpning for at det senere, om ønskelig, kan utvikles felles eksamensoppgaver i obligatoriske emner.

En sterk standardisering av programmet som helhet og læringsutbytte/faglig innhold i obligatoriske emner gir etter arbeidsgruppens mening en tilfredsstillende vertikal styring av BØA. Innenfor disse rammene anbefales derfor en horisontal samordning av læringsformer, vurderingsformer og pensum. Det betyr at vitenskapelig ansatte fortsatt skal være ansvarlige for sine faglige og pedagogiske valg i undervisningen, samtidig som de skal forplikte seg til å inngå i et horisontalt samarbeid med ansatte ved andre institutter. Dette blir nærmere utdypet i kapittel 4.

Denne diskusjonen viser at det ikke er et spørsmål om samordning eller ikke, men at samordningen kan gjennomføres på ulike måter. Det betyr også at det finnes flere alternative modeller for samordning av obligatoriske emner. Tabell 8 gir en anskueliggjøring av dette.

Tabell 8 Oversikt over ulike grader av emnesamordning

Elementer	Ingen samordning	Mellomløsning	Anbefalt løsning	Mellomløsning	Absolutt samordning
Læringsutbytte-beskrivelse	Ulikt, NRØA føringene gjelder	Standardiseres	Standardiseres	Standardiseres	Ett standardisert emne
Faglig innhold	Ulikt, NRØA føringene gjelder	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Standardiseres	Standardiseres	Ett standardisert emne
Forkunnskapskrav, adgangs-begrensning	Kan være ulikt	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Standardiseres	Standardiseres	Ett standardisert emne
Læringsformer	Kan være ulikt	Kan være ulikt.	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Ett standardisert emne
Obligatoriske aktiviteter	Kan være ulikt	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Ett standardisert emne
Pensum	Kan være ulikt	Kan være ulikt.	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Ett standardisert emne
Vurderings-ordninger	Kan være ulikt	Kan være ulikt.	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Standardiseres	Ett standardisert emne
Sensur og karakterskala	Kan være ulikt	Kan være ulikt. Stimulere til horisontal samordning	Standardisert karakterskala. Sensurordning må sikre konsistente målinger	Standardiseres	Ett standardisert emne

4.4. Internasjonalisering

Som tidligere nevnt i punkt 2.4, skal alle studieprogram legge til rette for utveksling. Dette er krav både fra NOKUT og NTNU. Egne studenter skal ha muligheten til å reise ut og tilsvarende skal NTNU kunne tilby fag til innreisende studenter. Det finnes ulike måter å løse dette på gitt at vi velger en modell med bare obligatoriske fag de to første studieår, og en ren fordypning/spesialisering i 3. studieår.

I tillegg til muligheten for utvekslingsopphold, er det viktig med "internasjonalisering hjemme" for de som ikke kan eller ønsker å reise ut. Det betyr at internasjonale forhold inkluderes i pensum i emnebeskrivelser, at det benyttes gjesteforelesere, internasjonale forelesere i II-stillinger og at noe av undervisningen kan foregå på engelsk. Det er også viktig å forberede egne studenter på et internasjonalt arbeidsmarked.

Utteksling for egne studenter:

Studentene skal ha muligheten til å reise ut minst ett semester, men av mange årsaker bør de kunne reise ut et helt år. Nå har Ålesund lagt utvekslingen til 5. semester, Gjøvik til 6. semester og Trondheim 3. og/eller 4. semester.

Når de fire første semestrene blir belagt med obligatoriske fag, vil det være naturlig å legge utvekslingen til siste studieår. Dersom dette gjøres, må det avklares hvor fleksible NTNU skal være med hensyn til godkjenning av fag. Det bør være opp til de ulike instituttene hvordan de legger til rette for utveksling, blant annet fordi de ulike fordypningene har varierende grad av fleksibilitet og valgmuligheter. Hvis studentene er ute i 5. semester, er det naturlig at de velger noenlunde like fordypningsfag når de reiser ut siden de skal følge det samme vårsemesteret som studenter som ikke reiser ut.

En konsekvens ved å ha utveksling i siste semester, er at studentene potensielt ikke får vitnemål i tide for opptak til norske masterstudier.

Det finnes også en mulighet til å ha utveksling i løpet av 2. studieår slik Handelshøyskolen har det i dag, men da må det gjøres tilpasninger for den enkelte student med flytting av fag i utdanningsplanen.

Tilbud til innreisende studenter:

Uttekslingen av studenter går begge veier, og instituttene bør ha en tilfredsstillende fagportefølje på engelsk. Et forslag er at fordypningsfagene tilbys på engelsk og gjerne også de valgfrie fagene. De ulike instituttene har erfaringer med hvilke typer fag som etterspørres mest, og i hvilket semester de innreisende studentene helst kommer.

Det er viktig at det på hver campus er et tilstrekkelig antall emner å velge i for studentene, og det kan gjerne være emner i samarbeid med andre institutter både innenfor og utenfor fakultetet. Det vil jo bl.a. avhenge av hvilke fordypninger man velger å tilby, og hvilke ressurser man har til rådighet.

4.5. Foreslåtte fordypningsretninger

Arbeidsgruppen har bedt instituttene utarbeide forslag til fordypninger i det nye BØA. Alle har levert innspill men ved varierende detaljeringsgrad. Samlet er det foreslått 6 fordypninger i Trondheim (inkludert regnskapsfører), 4 på Gjøvik og 3 i Ålesund.

Arbeidsgruppen så etter de første innspillene at det var behov for avklaring/samordning mellom Trondheim og Ålesund hva gjelder en fordypning i Økonomisk styring. Denne avklaringen har kommet slik at det nå er tydeliggjort at dette er to ulike fordypninger. Videre ser vi at det er dukket opp emner med likt navn hvor det må gjøres en nærmere avklaring av samordningsbehov. F.eks. har både Ålesund og Gjøvik foreslått et nytt emne med navn *Store data med anvendelser for finans*.

Det er antakelig også videre et potensiale for å vurdere om forslaget samlet er dekkende for det fakultetet ønsker å tilby, og for arbeidslivets forventninger til oss. Dessuten bør det antagelig vurderes nærmere om vi har ressurser for å gjennomføre det foreslåtte tilbudet.

4.5.1. Fordypninger i Trondheim

Handelshøyskolen foreslår i denne omgang å videreføre sine eksisterende retninger:

Regnskapsfører
Finansiell styring
Markedsføring
Organisasjon og endring
Samfunnsøkonomi
Økonomisk styring

De enkelte retninger vil bestå av tre emner og oppgave (samfunnsøkonomi følger imidlertid en annen oppbygning). Hvorvidt dette skal være semesteroppgave eller bacheloroppgave, må være opp til den enkelte retning. Dersom det blir slik at alle obligatoriske emner legges i de to første år, vil HHS tilråde at det etableres nye obligatoriske emner siste år. Man antar at det letter timeplanlegging samt at man unngår at studenter tar to retninger. Faglig vil innholdet være under kontinuerlig utvikling, og Handelshøyskolen er i ferd med å utvikle en strategi for økt innfasing av *digital literacy* i utdanningen.

4.5.2. Fordypninger på Gjøvik

På Gjøvik er man fortsatt midt inne i arbeid med strategi og omlegging til 7,5 sp logikk. Det er derfor litt for tidlig å legge fram endelige forslag til fordypningsretninger, men etter diskusjoner internt og med instituttledelsen på IØT skisseres tre mulige fordypningsområder i tillegg til den eksisterende fordypningen i ledelse og bærekraft.

Teknologiledelse: Studieprogrammene på Gjøvik alltid hatt en klar orientering mot ledelse og teknologiledelse spesielt med en praktisk tilnærming og et ønske om å koble studentene tettere til næringslivets behov. Utviklingen av denne retningen er knyttet opp mot et etablert samarbeid med klyngen Norwegian Wood Cluster, og vil trekke veksler på Gjøviks nære tilknytning til flere slagkraftige norske industriklynger (Raufoss, Norwegian Wood Cluster) og flere sentrale industribedrifter (f.eks. DOKKA, HOFF, Eidsiva m.m.). Retningen er ment til å styrke industriklyngene regionalt og nasjonalt. IØT er det naturlige instituttet for å videreutvikle teknologiledelse som fagfelt i innlandsregionen. Utdanningen i logistikk henger naturlig sammen med denne studiespesialisering.

Innovasjon og endring i et regionalt perspektiv: IØT Gjøvik anbefaler en satsing på denne studieretningen framover av flere årsaker : a) Økonomifakultetet har et særskilt ansvar for å koordinere og fremme innovasjon og nyskaping innad i NTNU og regionalt/nasjonalt, b) De har minst fem ansatte som har en lang praktisk erfaring og forskningserfaring innenfor dette feltet og c) IØT inkluderer ENGAGE som kanskje er landets aller beste miljø innenfor entreprenørskap og dette representerer en styrke for økonomifakultetet og for fagenheten på Gjøvik som bør utnyttes og utvikles regionalt. I skrivende stund er det ingen spesialisering innenfor innovasjon som tilbys på bachelornivå til økonomi- og ledelsesstudenter ved NTNU. Denne studieretningen kan gi klare ringvirkninger og et bredere nedslagsfelt også for satsningen innenfor teknologiledelse og logistikk.

IT og ledelsessystemer: Interessen i næringslivet og i banksektoren lokalt er stor for nye kurs som gir mulighet til å forstå, styre og bruke IT-prosesser i en digital økonomi på en effektiv og strategisk måte. IIK-instituttet på Gjøvik er et av de beste miljøene vi har i Norge innenfor informasjonssikkerhet og har emner på bachelor- og masternivå om sikkerhetsledelse. Det er etablert dialog med IIK for å diskutere et konkret samarbeid. Ledelse av databaser, IT-systemer og Big data-analyser er også en sentral problemstilling for industrien og for Industri 4.0-prosesser. Derfor vil denne satsingen kunne styrke koblingen til teknologiledelse, og kan bidra til at våre

studenter mestrer teknologiutfordringer i fremtidens digitale arbeidsliv, uten at de nødvendigvis er eksperter i IT-programmering eller Big data Analytics.

4.5.3. Fordypninger i Ålesund

Ålesund har i dag fordypninger i økonomisk styring, internasjonalisering og logistikk.

Fordypninger i ny BØA har vært diskutert i studieprogramrådet, instituttstyret og i instituttledelsen. IIF ønsker å etablere tre fordypninger i ny BØA.

Økonomisk og finansiell styring ansees som viktig fordi det er en spesialisering som studentene etterspør. Mange av dem ønsker å gå videre med en siviløkonomutdanning og ønsker seg mer tradisjonelle bedriftsøkonomiske fag i grunnutdanningen sin. Fordypningen endrer navn til økonomisk og finansiell styring, blant annet for å videreutvikle de muligheter som ligger i TEFT-laben.

International Business ansees som viktig fordi det internasjonale fokuset er viktig for IIF, og fordi det vil være en spesialisering som peker videre mot deres master i International Business.

Business Analytics er foreslått som en direkte konsekvens av at instituttet har fått godkjent oppstarten av TEFT-laben. Fagfolk som jobber med og forsker på dette feltet vil kunne bidra på ulike vis. Det vil også styrke koblingen mellom økonomi og teknologi, og gjøre studentene bedre rustet til å møte en teknologipreget hverdag i arbeidslivet. Dette har eksterne partnere påpekt som veldig viktig gjentatte ganger. Det er en uttalt forventning i næringslivet at økonomistudenter fra NTNU bør ha forutsetninger for å forstå og benytte seg av teknologi i sammenheng med økonomi.

Logistikk vil da utgå som spesialisering, men de logistikkfagene som tilbys i dag vil fortsatt kunne tilbys som valgfag.

Gruppen hadde sett for seg en mer detaljert beskrivelse av de ulike fordypningsretninger, men ser at dette er vanskelig for instituttene på nåværende tidspunkt. Innretning på fordypningene avhenger blant annet av valgt modell for de to første studieår, sambruk av emner med andre studieprogram samt ressursituasjonen. Alt dette er vanskelig å overskue da dette ligger noen år fram i tid. Vi mener imidlertid at de foreslåtte fordypninger med tilhørende begrunnelser og kommentarer er et godt utgangspunkt for videre arbeid.

4.6. Administrative konsekvenser

Samordning av bachelorutdanningene i økonomi og administrasjon vil medføre betydelige administrative konsekvenser, uavhengig av grad av samordning. I det følgende vil gruppen peke på noen av konsekvensene.

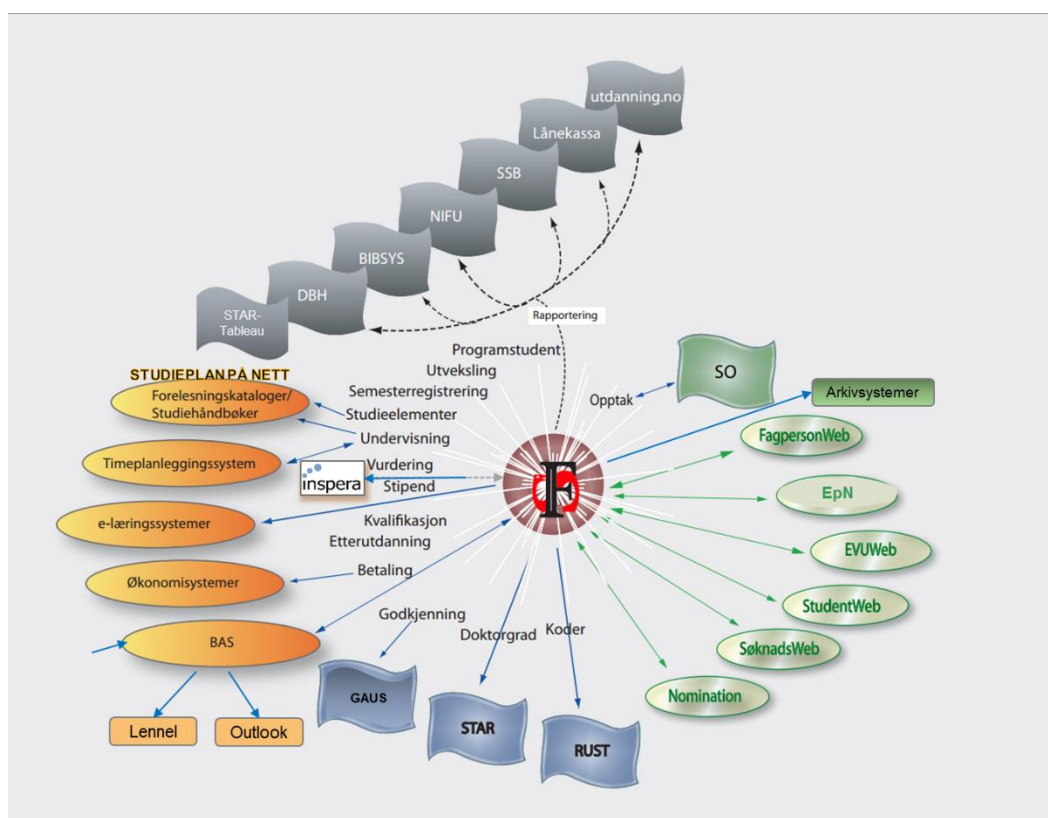
Nivåforankring av program

Ved NTNU er det variasjoner i plassering av faglig og administrativt ansvar for studieprogram på institutt eller fakultetsnivå. Det synes ikke å være noe klart mønster i dette. Ved ØK er alle studieprogram p.t. lagt til instituttnivået, og både faglig og administrativ oppfølging av programmet skjer der. Årsaken til dette er at det er valgt en profesjonsorganisering av fakultetet som fører til at instituttene i all hovedsak har ansvaret for undervisningen i egne programmer.

Ved etableringen av ny BØA må det tas konkret stilling til om programmet skal forankres på instituttnivå eller fakultetsnivå. I en situasjon hvor studieprogrammet er avhengig av en koordinert innsats fra flere institutter er det naturlig med en forankring på fakultetsnivå. Det vil tilføre studieprogramlederen større autoritet – noe som kan være nødvendig for å sikre at programmet tilføres tilstrekkelige ressurser og kompetanse fra alle institutter. I en slik situasjon er det også en fordel at studieprogramlederen ikke kommer fra et av de berørte institutter. I BØA er det ikke noen avhengigheter mellom de tre instituttene og alle har tilstrekkelig kompetanse og ressurser til å ivareta de nødvendige emner i studieprogrammet innenfor egen campus. I denne situasjonen er det ut fra arbeidsgruppens mening best om programmet forankres på instituttnivå. Det vil i praksis si at studieprogramlederen pekes ut blant de tre campuskoordinatorene for programmet. Vi får da en matriseløsning med felles ansvar for programmets utvikling. Dette blir nærmere diskutert i kapittel 5. Fakultetet vil i denne situasjon utøve sin styring gjennom krav om standardisering og horisontal samordning – noe som er tilstrekkelig for å sikre at BØA fremstår som et felles studieprogram ved NTNU. Det er også et viktig poeng at instituttene har den beste kompetansen for å kunne videreutvikle studiekvaliteten i programmet.

Koding av studieprogram og emner

Alle studieprogram og emner må ha en entydig kode for identifisering i Felles studentsystem (FS). Disse kodene vil i sin tur bli benyttet i utveksling av data mellom ulike systemer, både læringssystemer og administrative systemer. Kompleksiteten i denne strukturen er illustrert i figur 3.

Figur 3 Felles studentsystem (FS) er kjernesystem for data som benyttes av en lang rekke andre systemer, hvorav noen virksomhetskritiske.

I tillegg er kodingen helt sentral for å kunne holde god oversikt og ryddighet i det daglige arbeidet med studieadministrative oppgaver, planlegging av eksamen/undervisning, rapportering osv. I det videre arbeidet med implementering av BØA vil valg av prinsipper for samordning også få konsekvenser for koding av program og emner. Arbeidsgruppen har anbefalt en form for samordning

av obligatoriske emner som forutsetter at NTNU beholder en tredelt kodestruktur på emnenivå. Dersom det skulle bli tatt beslutning om full standardisering av alle obligatoriske emner, er det nødvendig å slå sammen til felleskoder på dette nivået, jf. tabellen nedenfor. Fakultetet har begrenset kapasitet, og også kompetanse, til å vurdere alle konsekvenser av disse alternativene. Fakultetet har, med støtte fra de andre fakultetene, derfor bedt om at det iverksettes et sentralt arbeid for å kartlegge hva som er mulig/ikke mulig å få til, og konsekvensene av dette. En slik gjennomgang/anbefaling skal foreligge på denne siden av sommeren.

I tabellen nedenfor har vi forsøkt å illustrere de prinsipielt ulike tilnærmingene til koding.

Tabell 9 Ulik koding av emner og studieprogram

1) BEHOLDE SEPARATE KODESTRUKTURER	2) SLÅ SAMMEN ELEMENTER TIL FELLESKODER
Beholde tre (fire) studieprogramkoder, men endre navn: - ØABACHELOR Bachelor i økonomi og administrasjon - ØA369 Bachelor i økonomi og administrasjon - BØKLED Bachelor i økonomi og administrasjon - (BØKLED-F) Bachelor i økonomi og administrasjon	EN studieprogramkode, f.eks.: - BØKADM Bachelor i økonomi og administrasjon
Beholde tre emnekoder, men endre navn (f.eksempel) - BØA1100 Innføring i bedriftsøkonomi - AE101108 Innføring i bedriftsøkonomi - SMF1042 Innføring i bedriftsøkonomi I praksis vil det muligens kunne bli snakk om nye emnekoder av typen XXX1001A, XXX1001B og XXX1001C	Én emnekode - BØANALY1001 Innføring i bedriftsøkonomi

De foreløpige signalene vi har fått fra FS-gruppa sentralt indikerer at det er flest argumenter for å beholde separate kodestrukturer inntil videre, jf alternativ 1 ovenfor. Dersom dette blir resultatet må det legges vekt på at dette er en løsning for teknisk håndtering av programmet, og at det ikke har noen betydning for at BØA er et felles studieprogram ved NTNU.

Selv om NTNU skulle ønske full standardisering av obligatoriske emner, og derved har behov for felles koder, må det tas høyde for at det (i alle fall på kort og mellomlang sikt), er et klart behov for å kunne holde rede på aktiviteten fordelt på de tre geografiske stedene/instituttene. For å sikre dette er man ikke bare avhengig av at FS kan holde rede på geografi, men også at alle de andre kjernesystemene er i stand til dette. Det er usikkert om bruk av felles koder i det hele tatt er gjennomførbart på kort sikt.

Ved å beholde en tre- (eller firedelt) kodestruktur vil NTNU beholde den geografiske oversikten, få en automatisk fordeling av produksjonsmidler og åpne opp for at vitenskapelig ansatte fortsatt får pedagogisk og faglig ansvar for egne emner. Fra et administrativt perspektiv er imidlertid dette en løsning som gir større kompleksitet enn ved bruk av felles koder. Deler av emneinformasjonen må oppdateres likt for flere koder, det må sikres at den sentrale planleggingen av eksamen ikke hindrer samarbeid om eksamensoppgaver (f.eks. samme eksamensdato for emnene), merarbeid knyttet til vedlikehold av triple datasett i flere systemer osv. Det er ikke mulig å gi noe kvantitativt anslag over mertidsbruk knyttet til disse momentene.

Overgangsordninger

Det nye programmet vil fases inn over en periode på tre år fra høsten 2019, og de gamle programmene vil fases ut ved at siste ordinære undervisningstermin er våren 2021⁹. Ved etableringen av programmet vet vi at en betydelig mengde studenter ikke vil bli ferdige med de gamle programmene på normert tid, men vil ha behov for ulike typer overgangsordninger.

Vi må også ta høyde for at alle endringer ikke skjer i 2019. På Gjøvik skjer det en betydelig endring fra høsten 2018 ved at eksisterende program legges om til en 7,5 studiepoenglogikk, og det er en mulighet for at NRØA kommer med endringer som tilsier at vi også må få betydelige endringer fra høsten 2020. Potensielt kan vi mao få flere år med påbyggende overgangsbehov. Det er i seg selv uheldig og vil kunne bli krevende.

Erfaringsmessig vet vi at overgangsordninger gir et betydelig behov for administrativ oppfølging og individuell tilrettelegging. Arbeidsgruppen anbefaler at så snart planen for ny BØA er vedtatt, får hvert av de berørte instituttene et oppdrag ved å vurdere behovet for, og utarbeide overgangsordninger fra sine gamle program til det nye programmet.

Studieadministrativt fellesskap

Uavhengig av om det formelle eierskapet til det nye programmet legges til fakultets- eller instituttnivå, blir det et helt annet behov for samordning av rutiner, saksbehandlingspraksis, program- og emneforvaltning og studieveiledning enn det har vært fram til nå. Dette innebærer at de administrative enhetene som skal håndtere dette i hverdagen vil ha et øket behov for formelle møtearenaer, aksept for samordning osv. Arbeidsgruppen anbefaler at det legges godt til rette for dette på samme måte som det må gjøres på faglig side.

⁹ Her tas det forbehold om hva som blir løsningen for den desentraliserte varianten på Gjøvik

5. Ledelse og faglig samarbeid

Det må tas eksplisitt stilling til om programmet skal forankres på fakultetsnivå eller instituttnivå (evt. hvilket). Mest synlig vil dette være i offisiell statistikk som f.eks. DBH, men det vil også kunne ha betydning for organisering, ledelse, myndighet og delegasjoner.

5.1. Overordnede prinsipper

Et viktig formål med etablering av et felles bachelorprogram i økonomi og administrasjon ved NTNU er å sikre studentene et likt og forutsigbart studieprogram på tvers av institutter og campuser. Ved å ha et standardisert læringsutbytte, faglig innhold og sensursystem i obligatoriske fag vil et vitnemål fra NTNU være godt kvalitetssikret med hensyn til å gi et konsistent bilde av studentenes faglige kvalifikasjoner.

Et felles studieprogram vil også kunne få en positiv effekt på studiekvaliteten, men dette er ikke nødvendigvis en automatisk effekt. Arbeidsgruppen har pekt på at valg av samordningsprinsipp kan ha både funksjonelle og dysfunksjonelle virkninger på kvalitetsnivået. En samordning som reduserer den profesjonelle friheten vitenskapelig ansatte har til selv å bestemme over egen undervisning kan skape intern motstand og redusere den enkeltes motivasjon til å opprettholde en høy undervisningskvalitet.

For å sikre en god implementering av endringene mener arbeidsgruppen at fakultetet bør legge stor vekt på interne prosesser knyttet til det nye studieprogrammet. Ideelt sett kan etablering av et felles studieprogram betraktes som et viktig virkemiddel for å skape felles identitet og godt samhold blant faglig ansatte ved de tre studiestedene. I så fall kan det være fornuftig med en god balanse mellom strukturelle og mer atferdsmessige strategier i endringsprosessen. Dersom en implementering i stor grad er konfliktskapende – enten horisontalt eller vertikalt – er det økende behov for å bruke tid på interne prosesser hvor de som blir direkte berørt får anledning til å finne en god form på et nytt faglig samarbeid.

I den daglige drift mener arbeidsgruppen at det bør legges stor vekt på å etablere strukturer som sikrer kontinuerlig samordning mellom de tre studiestedene på alle nivåer – emnenivå, studieledernivå og instituttnivå. Dette er nødvendig for å sikre et felles eierskap til programmet og å utnytte den samlede kompetansen i de tre instituttene. Det viktigste punktet er etter arbeidsgruppens mening samarbeid mellom de tre personene som har undervisningsansvar for obligatoriske emner. I disse gruppene må deltakerne utvikle et samarbeid hvor deres totale kompetanse kan brukes til å forbedre studiekvaliteten. Det krever at de har tid til å sette seg inn i og diskutere ulike pensumbøker og undervisningsmetoder og over tid utvikle større innsikt i hverandres undervisningserfaring. Her finnes både fallgruver og utfordringer og fakultetet bør derfor vurdere om det skal settes inn spesielle tiltak for å stimulere til denne utviklingen.

Det er også nødvendig å utvikle et godt samarbeid mellom studieprogramlederen og de som får ansvaret for å koordinere studieprogrammet ved det enkelte institutt. Dette er et viktig forum for å diskutere den videre utvikling av studieprogrammet – både med hensyn til strukturelle endringer, utvikling av nye fordypningsområder og en generell faglig og pedagogisk utvikling av programmet. Arbeidsgruppen tror på samme måten at det er viktig at studieprogramrådet får en sammensetning hvor alle instituttene er representert. Til sist er det viktig at det finnes møteplasser hvor instituttledelsen i de tre instituttene kan diskutere felles problemstillinger knyttet til studieprogrammet. En sterk horisontal samordning på alle nivåer er etter arbeidsgruppens mening

en svært viktig forutsetning for å skape en god studiekvalitet i hele programmet. Samtidig vil den ha positive effekter på den videre utvikling i fakultetet og skape ringvirkninger både med hensyn til samarbeid om forskning, formidling og annen type utdanning.

5.2. Studieprogramledelse/-leder

Det følger av gjeldende forskrifter fra KD og NOKUT at alle studieprogram skal ha en tydelig faglig ledelse. I sitt studiekvalitetssystem har NTNU vedtatt at alle studieprogram skal ha en studieprogramleder med definerte oppgaver knyttet til faglig og pedagogisk lederskap for programmet. Rektor har vedtatt eget mandat for studieprogramleder. Her er oppgavene beskrevet som følger:

Studieprogramleder skal bidra til å utvikle læringsmiljø og faglig og pedagogisk kvalitet i studieprogrammet. Studieprogramlederens funksjon er rådgivende, og oppgavene utføres i tett dialog og samarbeid med dekan, instituttleder, emneansvarlig, faglærere og studenter. Utvikling av kvalitet i studieprogram er en kollektiv oppgave for fagmiljøet. Studieprogramleder leder studieprogramrådet og rapporterer til ansvarlig linjeleder.

Dette blir deretter presisert gjennom syv punkter for utvikling av faglig og pedagogisk kvalitet:

- utvikle studieprogrammets faglige innhold, profil og relevans
- sørge for at studieprogrammets læringsutbyttebeskrivelse uttrykker studieprogrammets ambisjon og at emnene som inngår bidrar til at studentene oppnår læringsutbyttet i studieprogrammet
- utvikle programdesign med god sammenheng mellom studieprogrammets læringsutbyttebeskrivelse, læringsaktiviteter og vurderingsformer, og sørge for at emnene er koordinerte horisontalt og vertikalt
- ivareta at studieprogrammet og undervisningsformene er forskningsbaserte, og i samråd med ledelsen bidra til at det gjennomføres av robuste forskningsmiljø
- legge til rette for dialog og utvikling av faglig og pedagogisk kvalitet i studieprogrammet i relevante fora og prosesser på institutt og fakultet, og følge opp krav til kvalitetsarbeid beskrevet i NTNUs kvalitetssystem for utdanning
- bidra til at studentene utvikler en sterk og selvstendig faglig identitet innenfor studieprogrammets kunnskapsområde
- bidra til å utvikle et gjensidig fruktbart forhold til relevante eksterne parter (praksisfelt/profesjon/arbeidsliv/samfunnet) innenfor studieprogrammets kunnskapsområde

Mandatet er omfattende og særlig for de store studieprogrammene vil dette være en krevende funksjon. Det er i utgangspunktet satt av en ramme på 20% stillingsressurs til oppgaven, men det er presisert at denne kan skaleres ut fra programmenes egenart. Det er også angitt at programmet skal ha tilknyttet administrative ressurser uten at dette er nærmere definert.

Det nye BØA vil bli et stort og komplekst program med et årlig opptak på ca 650 studenter, og ca 2000 studenter totalt. Det vil derfor kunne være rimelig å anta at det vil være behov for en faglig ledelse som strekker seg ut over den fastsatte funksjonen som studieprogramleder. Programmet skal tilbys til studenter på tre geografisk adskilte campuser, og evt. også som fjernundervisning jf. kap. 3.3. Denne kompleksiteten bør antagelig gjenspeiles i valg av løsning for faglig ledelse. Det er viktig at ledelsessystemet bidrar til at programmet forankres godt i fagmiljøene på alle campuser, at alle fagmiljøene får bidra til utvikling av programmet, og ha innflytelse i programledelsen. Det finnes

flere alternative løsninger for oppbygging av programledelse, som i ulik grad svarer på disse ønskene, bl.a.:

1. Programmet ledes av studieprogramleder alene
2. Programmet ledes av studieprogramleder, som støttes av campuskoordinator ved hver campus¹⁰
3. Programmet ledes av studieprogramleder, som støttes av campuskoordinator og fordypningsansvarlige

Gitt programmets størrelse tror arbeidsgruppen det er behov for betydelig innsats knyttet til studieprogramledelse, særlig i implementeringsfasen. Behovet vil muligens kunne reduseres over tid, men det er usikkert. Arbeidsgruppens vurdering er at programmet er for stort og komplekst til at det er forsvarlig å basere seg på alternativ 1 ovenfor. Dessuten vil alternativene 2 og 3 bidra til økt samarbeid og læring mellom fagmiljøene. Det bør i alle fall etableres en struktur hvor studieprogramleder støttes av campuskoordinatorer. Foreløpig bør det kanskje holdes mer åpent om det er behov for egne fordypningsansvarlige, eller om dette er en funksjon som kan ivaretas av campuskoordinatorene.

Rollen som campuskoordinator og oppgavefordeling mellom denne og studieprogramleder må avklares og beskrives tydelig. Det er viktig at studieprogramleder og campuskoordinatorer fungerer sammen som en reell ledergruppe med felles ansvar for programmet totalt selv om studieprogramleder har det formelle ansvaret. Det må etableres strukturer som sikrer dette samarbeidet, som faste møtearenaer, samarbeid om studieprogramrapport og deltakelse i studieprogramråd. Et utgangspunkt kan være at studieprogramleder vil ha oppgaver knyttet til programmets overordnede struktur, sammenheng og kvalitetssikring, lede studieprogramrådet og i disse oppgavene forholde seg oppover til dekan og utover til alle instituttlederne. Campuskoordinator kan ha en tydeligere rolle i å bidra til å sikre undervisningskvaliteten, at instituttleder stiller gode og tilstrekkelige undervisningsressurser, og være et lokalt kontaktpunkt for studentene i kvalitetssikringsprosesser etc.

Roller og oppgavefordeling vil naturlig kunne endres etter en første evaluering.

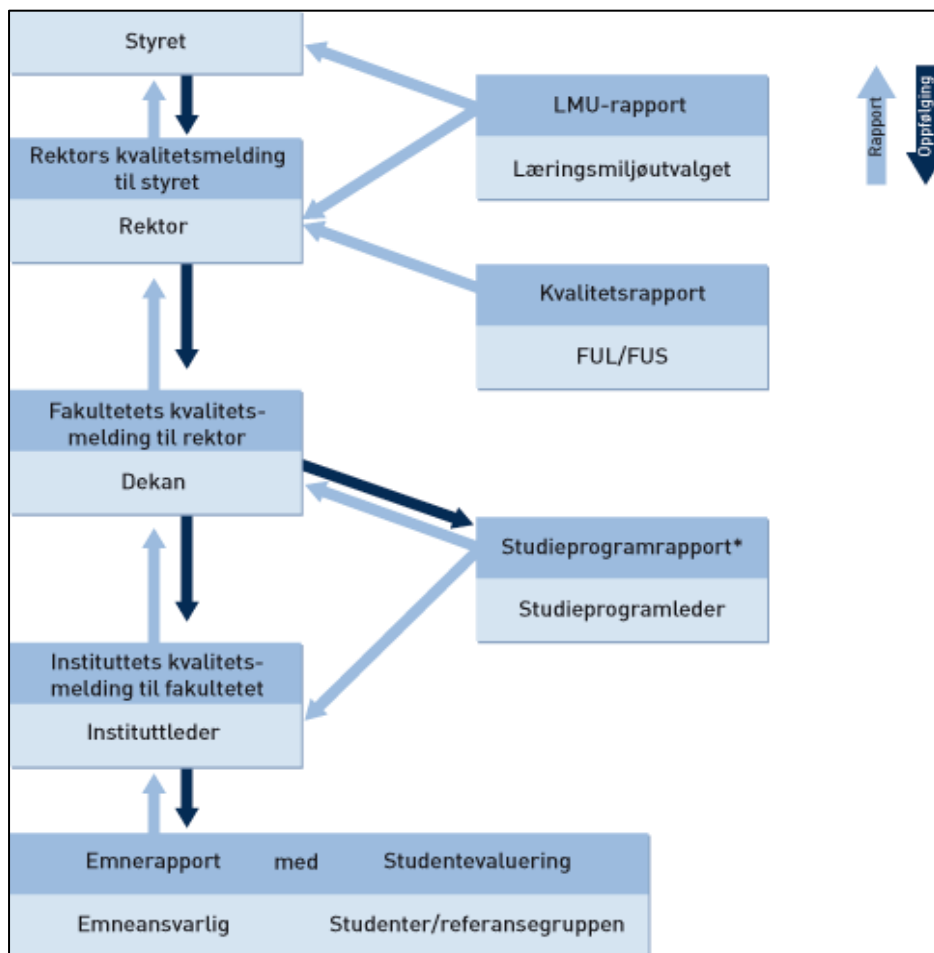
Det framgår ikke direkte av mandatet hvordan studieprogramleder utpekes/oppnevnes. Det følger dermed av NTNUs styringsreglement at dette i utgangspunktet ligger til dekanen. Dette er i samsvar med dekanens rollebeskrivelse i kvalitetssystemet. Arbeidsgruppen legger derfor til grunn at det bør etableres en prosess i fakultetet med formål å få på plass en studieprogramleder for BØA. Studieprogramleder beholder instituttleder der vedkommende er tilsatt som sin arbeidsgiver på samme måte som prodekanene. Arbeidsgruppen mener det vil være en klar styrke om studieprogramleder og andre programspesifikke funksjoner er på plass før sommeren 2018 slik at det kan ta aktivt del i, og lede, siste fase av forberedelsene til igangsetting av det nye programmet.

Både studieprogramledere og studieprogramrådet har en rådgivende funksjon i forhold til linjeledelsen – både dekan og instituttleder. Det betyr at den faglige ledelsen organiseres innenfor en matriseløsning hvor studieprogramlederen har et horisontalt ansvar og dekan/instituttlederen har et vertikalt ansvar. Dette er en krevende form hvor det er viktig med god rolleforståelse. Hvis ikke kan det oppstå spenninger som gjør det vanskelig å utøve en tilfredsstillende faglig ledelse av programmet. Arbeidsgruppen anbefaler derfor at det settes av ressurser til å utvikle et godt samspill mellom de tre instituttlederne, de to campuskoordinatorene og studieprogramlederen.

¹⁰ Her er det en egen vurdering av om det skal være koordinator ved den campus studieprogramleder har sitt daglige virke.

Utpeking/oppnevning av campuskoordinatorer og evt. fordypningsansvarlige kan gjøres på flere måter, men vil mest naturlig falle på de tre berørte instituttlederene.

En av de mandatfastsatte oppgavene til studieprogramleder er å skrive den årlige studieprogramrapporten som del av NTNUs kvalitetssystem for utdanning. I kvalitetssikring av programmet og utarbeiding av studieprogramrapporter antar arbeidsgruppen at studieprogramleder vil ha en linje både til dekan og de berørte instituttlederene. Se også figur 4. Dette må gås opp nærmere.

Figur 4: Skjematisk oversikt over linjene for kvalitetsrapportering i NTNUs system for utdanningskvalitet.

5.3. Studieprogramråd: Ett eller flere, sammensetning og mandat

Alle studieprogram skal ha et studieprogramråd, og et mandat for rådet ble vedtatt av rektor i desember 2017. Studieprogramråd skal være opprettet i tråd med vedtaket innen 1. august 2018.

Mandat:

Studieprogramrådet skal gi råd til dekan og instituttledere i saker som vedrører studieprogrammets kvalitet, faglige og pedagogiske profil, innhold, struktur og gjennomføring.

Rådets oppgaver:

- Ivareta langsiktig utvikling av studieprogrammet for å imøtekomme samfunnsoppdraget, kravet om relevans, og kravet om forskningsbasert utdanning
- Bidra til å sikre kvalitet og relevans i studieprogrammet/-ene gjennom utvikling av

læringsutbyttebeskrivelser, og anbefale nødvendige tiltak

- Følge med på frafall og gjennomstrømming og anbefale nødvendige tiltak
- Gi råd om studieprogrammets design; sammensetning av emner, progresjon, spesialiseringer/studieretninger og valgmuligheter inkludert studentutveksling
- Vurdere om emner som inngår i programmet har læringsaktiviteter og vurderingsformer som bidrar til å oppnå studieprogrammets/-enes totale læringsutbytter
- Gi innspill til den årlige studieprogramevalueringa
- Bidra i og følge opp de periodiske evalueringene av studieprogrammet
- Gi råd om utvikling av læringsmiljøet på studieprogrammet
- Uttale seg i høringsaker som angår studieprogrammet
- Gi råd om studentrekruttering og markedsføring, samt opptakskrav og dimensjonering

Oppnevning og sammensetning:

Studieprogramrådet oppnevnes av dekan. Dekan avgjør hvilke studieprogram som skal inngå i samme studieprogramråd. Der det er flere studienivå, fra årsstudier til masterutdanning, bør disse dekkes av samme studieprogramråd.

Studieprogramrådet skal normalt ha følgende sammensetning:

- Studieprogramleder/-e
- Eventuell(e) studieprogramkoordinator(er)
- Vitenskapelig tilsatte som representerer den faglige bredden i studieprogrammet/-ene
- Studentrepresentanter
- Eksterne representanter fra relevant arbeidsliv
- Administrativt tilsatt, som kan fungere som sekretariat for rådet

Eventuelle avvik fra foreslått sammensetning må begrunnes.

Et studieprogramråd skal helst ikke overskride 10 medlemmer. Hvis rådet dekker flere studieprogram med ulike studieprogramledere, bør ledelse av studieprogramrådet gå på omgang mellom studieprogramlederne. Hvis et studieprogram tilbys i flere studiebyer, skal studieprogramrådet sammensettes slik at alle studiebyene er representert. Studieprogramrådet møtes normalt 1 - 2 ganger per semester, og møtene bør knyttes til milepæler i studieåret, eksempelvis arbeidet med studieplaner og kvalitetsmelding. Funksjonsperioden er 4 år. Studentrepresentantene har ett års funksjonstid og oppnevnes av studentrådet ved fakultetet.

Studieprogram som tilbys i flere studiebyer skal ha felles studieprogramråd og en studieprogramleder, men kan ha stedlig(e) studieprogramkoordinator(er).

Studieprogramkoordinator utpekes av dekan og skal, i nært samarbeid med studieprogramleder, koordinere og gjennomføre faglige aktiviteter i gjeldende studieby.

I og med at studieprogramråd kan være felles for flere studieprogram er det mulig å tenke seg i alle fall 4 ulike modeller:

1. Et eget programråd for BØA
2. Felles programråd for BØA og siviløkonomutdanningene
3. Felles programråd for alle, eller flere av, bachelorutdanningene; BØA, logistikk, markedsføring og ledelse
4. Felles for BØA, siviløkonomutdanningene og andre bachelorutdanninger

En generell betraktning kan være at det ligger et element av ressurseffektivitet i å ha få programråd som dekker en stor vifte av studieprogram. Særlig administrativt er det krevende å supportere mange råd med nokså like oppgaver.

Modell 1 gir ikke muligheter for direkte samhandling mot andre program som de andre modellene. Samtidig vil rådet i den vanskelige etableringsfasen være i stand til å rette hele sin oppmerksomhet mot dette programmet. Etableringsfasen for det nye programmet vil i alle fall være en periode på minst 3 år.

Modell 2 ovenfor vil bidra til å sikre vertikal integrasjon og samhandling mellom nivåene i utdanningen. En slik løsning er kanskje særlig relevant dersom en legger til grunn at de alle fleste BØA-studenter vil gå videre på master, og at det derfor er en viktigere oppgave for BØA å gjøre studentene kvalifisert for videre utdanning enn direkte yrkesrelevante.

Modell 3 ovenfor vil bidra til å sikre horisontal integrasjon og samhandling. Dette kan være en fornuftig organisering om man legger til grunn at de ulike programmene har stor likhet og sannsynligvis vil møte mange av de samme pedagogiske og faglige utfordringer.

Med modell 4 vil en kunne søke å realisere fordelene som ligger i modellene 2 og 3 samtidig. Det vil bli et stort organ og muligens med redusert evne til å være oppmerksomhet til hvert enkelt program.

Arbeidsgruppen anbefaler modell 1, i alle fall på kort sikt, men valg av modell bør tas opp som et eget spørsmål i høringsrunden.

Arbeidsgruppen har diskutert sammensetning av et felles studieprogramråd for BØA, og har endt med et forslag som innebærer at rådets størrelse går ut over den anbefalingen som ligger i rektorvedtaket om studieprogramråd. For å sikre bred representasjon fra alle tre miljøer, foreslår gruppen følgende sammensetning:

- En studieprogramleder
- To campuskoordinatorer
- Tre vitenskapelig ansatte (en fra hvert institutt)
- Tre studenter (en fra hvert institutt)
- En ekstern
- To administrativt ansatte

Denne sammensetningen ser vi som hensiktsmessig i en oppstartsfase hvor mange spørsmål rundt implementering vil være krevende. Sammensetningen av rådet bør evalueres etter den første oppnevningsperioden.

5.4. Emneledelse

Som det framgår i kapittel fire fremmer arbeidsgruppen et gjennomgående forslag om prinsipper for samordning av obligatoriske emner slik at læringsutbytte og faglig innhold skal standardiseres, mens de øvrige elementene skal samordnes horisontalt. Det betyr at de som underviser på hver campus vil ha ansvar for flere av de elementene som inngår i emnebeskrivelsene. I tillegg anbefaler arbeidsgruppen at de tre personene som underviser i emnet danner en gruppe med ansvar både for å standardisere læringsutbytte/faglig innhold og foreta en horisontal samordning av de øvrige elementene.

Ut fra dette vil det være én emneansvarlig for obligatoriske emner ved hvert institutt – noe som vurderes å være en robust løsning. Arbeidsgruppen er videre av den mening at studieprogramledelsen (studieprogramleder og campuskoordinatorer) bør få ansvaret for at de tre emneansvarlige foretar en horisontal samordning av egne emner. Dette krever at det etableres faglige møteplasser for de emneansvarlige. Alle som underviser i obligatoriske emner må utvikle ansvar for at undervisningen skal holde høy kvalitet og at all kunnskap om, og erfaring med gjennomføring av, emnet uavhengig av geografi nyttiggjøres i den faglige utviklingen. Ledelsen må derfor ha høy bevissthet om viktigheten av å utvikle/støtte gode horisontale relasjoner i fakultetet.

Kvalitetssystemet angir at følgende oppgaver ligger til rollen som emneansvarlig:

Emneansvarlig har ansvar for planlegging, koordinering og gjennomføring av emnet.

- *Emneansvarlig skal påse at sammenheng mellom undervisning, læringsaktiviteter og vurdering blir hensiktsmessig, og bidrar til at studentene oppnår læringsutbyttet for emnet*
- *Emneansvarlig skal følge opp handlingsplan besluttet av instituttleder*

Arbeidsgruppen anbefaler at for BØA-programmet skal de som har emneansvar for obligatoriske emner ha to ekstra ansvarsområder:

- *Emneansvarlig for obligatoriske emner skal i fellesskap fastsette læringsutbytte og faglig innhold i emnet*
- *Emneansvarlig for obligatoriske emner skal bidra til en god horisontal samordning av emnet – det vil si etablere en velfungerende forum for å diskutere faglige og pedagogiske spørsmål knyttet til emnet*

Det viktigste er her at det utvikles gode prosesser som på sikt skaper både læring og felles identitet. En viktig forutsetning for dette er at de som deltar fortsatt har ansvaret for kjerneoppgavene i egne emner. Det skaper motivasjon og åpenhet for å lære av andre. Resultatet bør bli en kontinuerlig prosess rettet mot å forbedre studiekvaliteten, samtidig som BØA fremstår som et felles studieprogram ved NTNU.

6. Framtidig samarbeid med andre studieprogram

Det er flere andre studieprogram ved fakultetet som har en grenseflate mot BØA.

I dag deles f.eks. emner som inngår i de ulike variantene av bachelor i økonomi og administrasjon også med andre studieprogram. Dette gjelder særlig på Gjøvik og i Ålesund. Dette er en type emnedeling som det må være full anledning til også i framtiden. Arbeidsgruppen vurderer det imidlertid dit hen at det er behovene til BØA som må være styrende hva gjelder emneinnhold, semesterplassering, vurdering osv. Dersom dette også passer for andre program er det ressurseffektivt at emnene deles.

Dette gjelder særlig programmene Bachelor i logistikk, Bachelor i markedsføring og ledelse og årsstudiene.

Arbeidsgruppen er også bedt om å vurdere framtidig samarbeid med andre studieprogram ved fakultetet og ved NTNU. Innenfor fakultet gjelder dette primært grenseflater mot bachelor og årsstudiene i samfunnsøkonomi som har relativt like emner i matematikk, statistikk, mikro- og makroøkonomi. Grenseflatene mot IØT i Trondheim er mindre tydelige da emnene ved IØT pr. definisjon er på masternivå. Arbeidsgruppen er av den oppfatning at et framtidig samarbeid bør vurderes ut fra mulige effekter for produktivitet, undervisningskvalitet og studieprogrammets grad av profesjonsorientering.

Et samarbeid som fører til at relativt like fag kan samkjøres undervisningsmessig bør her kunne gi betydelige produktivetsgevinster – spesielt dersom fagene domineres av tradisjonelle forelesninger. Ettersom studieprogrammet tilbys både i Gjøvik, Ålesund og Trondheim er det imidlertid en del begrensninger med hensyn til hvor store gevinster som kan hentes ut. Studentene ved Gjøvik og Ålesund bør ha sin undervisning på egen campus og en samordning med studieprogrammer i Trondheim er derfor lite aktuelt. Muligheten for å oppnå produktivetsgevinster ligger derfor best til rette i Trondheim. Her kan studentene fra ISØ og HHS samles til felles forelesninger - selv om antall studenter kan være en utfordring. Ved HHS er kullene ved BØA-programmet opp mot 300 studenter og ved ISØ er det også et betydelig antall studenter ved disse emnene. Ved en samkjøring kan stordriftsfordelene lett reduseres på grunn av antall studenter blir for stort til å gjennomføre en god undervisning.

Et samarbeid internt i fakultetet kan også ha betydning for undervisningskvaliteten – både gjennom ansattes kompetanse, tilstedeværelse og muligheten til å gi en studenttilpasset undervisning. Arbeidsgruppen har ikke hatt anledning til å vurdere hvilken kompetanse de ulike instituttene besitter innenfor matematikk, statistikk, mikro- og makroøkonomi, men vil påpeke at dersom det er store ulikheter, kan kvaliteten økes ved at undervisningsansvaret gis til de instituttene som har de beste faglige og pedagogiske forutsetningene. Dette må så vurderes mot eventuelle ulemper som kan oppstå ved at studentene får sin undervisning av faglig ansatte som ikke har fast tilholdssted ved deres campus. I dag er tett kontakt mellom faglærere og studenter en viktig forutsetning for å skape et godt læringsmiljø.

En annen utfordring i forhold til undervisningskvaliteten er at studentene kan stille med ulike faglige forutsetninger – spesielt i forhold til fagene matematikk og statistikk. Disse fagene oppleves som tunge av studenter med lite matematikk fra videregående skole. Arbeidsgruppen har ikke eksplisitt sett på inntakskvaliteten ved alle studieprogrammene i fakultetet, men legger til grunn at det kan være betydelige forskjeller. For å sikre god studentgjennomstrømning er det derfor viktig at undervisningen både pedagogisk og faglig er tilpasset den aktuelle studentgruppen – støtteundervisning, gruppearbeid, bruk av studentassistenter og faglig progresjon er her viktige

stikkord. I denne sammenheng er de ansattes pedagogiske kompetanse av spesiell stor betydning. Den må utvikles i tett interaksjon med aktuelle studentgrupper. Å slå sammen til store studentgrupper for å oppnå bedre produktivitet kan være en dårlig løsning dersom det gir negative konsekvenser for store deler av studentene.

Den største utfordringen med å samordne BØA-studiet med andre studieprogrammer er at profesjonsorienteringen kan svekkes. Ved organisering av fakultetet ble det vedtatt å følge et profesjonsprinsipp – det vil si at faglig ansatte (og faglige emner) ble gruppert rundt profesjoner i stedet for fagdisipliner. Det betyr at de enkelte emner både skal tilpasses en faglig profesjonskontekst og en framtidig jobbsituasjon. Ut fra dette er matematikk- og statistikkundervisningen ved HHS, IIF og IØT-G i stor grad tilpasset kunnskapsbehovet i bedriftsøkonomiske analysefag, både med hensyn til innhold og bruk av eksempler. Mikroøkonomi settes i sammenheng med sentrale fag i bedriftsøkonomi og makroøkonomi er tilpasset studentenes behov for å se de store økonomiske linjene ut fra bedriftenes posisjon i samfunnet. Arbeidsgruppen ser det som viktig at emnenes profesjonsorientering ikke svekkes gjennom samarbeid med andre studieprogrammer ved fakultetet.

Arbeidsgruppen anbefaler ut fra dette at det ikke iverksettes et undervisningssamarbeid mellom bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon og bachelorstudiene og årsstudiene i samfunnsøkonomi uten en grundig analyse av hvilken effekt dette vil få for studiekvaliteten. Dersom emneansvaret for matematikk, statistikk, mikro- og makroøkonomi overføres til ISØ, vil både undervisningskvalitet og profesjonsorientering kunne svekkes. Problemene er kanskje mindre dersom HHS får ansvaret for å undervise samfunnsøkonomistudentene i disse emnene, men en sterk kobling mot det bedriftsøkonomiske fagområdet kan føre til en svekket integrasjon med øvrige samfunnsøkonomiske emner ved NTNU.

Fusjonen mellom NTNU og de tre tidligere høyskolene har også åpnet opp for å etablere et sterkere samarbeid mellom de økonomisk-administrative studieprogrammene og øvrige fakulteter ved NTNU. Innenfor bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon er det mulig å ta inntil 30 studiepoeng i andre fag uten å komme i konflikt med rammene fra NRØA. Etter arbeidsgruppens mening åpner dette opp for et samarbeid som i stor grad kan øke den totale studiekvaliteten i programmet. Studentenes tilgang til emner ved andre fakulteter er her et nøkkelspørsmål – spesielt hvilke muligheter studenter ved IIF og IØT-G har til å ta emner ved campusen i Trondheim. Dette er viktige spørsmål som bør avklares samtidig som det nye bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon utvikles ved fakultetet.

Oversikt over vedlegg

1. Oversikt over valgfrie emner studieåret 2017/18
2. Utkast til studieplan for Bachelor i økonomi og administrasjon
3. Utkast til emnebeskrivelser for obligatoriske emner

Vedlegg 1: Valgfrie emner studieåret 2017/2018

GJØVIK		
SMF3052	Bioøkonomi og bærekraft	10 sp
SMF3041	Bærekraftige strategier	10 sp
ÅLESUND		
AM301311	Bacheloroppgave	15 sp
AM302516	Brand Management	7,5 sp
AM302312	Cases in Strategy and Marketing	7,5 sp
AM303006	Forbrukeratferd	7,5 sp
TLOG2006	Innkjøpsledelse	7,5 sp
AM304016	International marketing	7,5 sp
AL301408	Kulturførståelse	7,5 sp
AM301908	Logistikk og SCM (Supply Chain Management)	7,5 sp
AM303608	Prosjektoppgave	7,5 sp
AH301408	Salg og salgsledelse	7,5 sp
TRONDHEIM		
SMØ3020	Anvendt mikroøkonomi	7,5 sp
MET2010	Anvendt statistikk	7,5 sp
BØA2033	Årsregnskap	7,5 sp
BBOA3041	Årsregnskapet II	7,5 sp
SPR2010	Business and Management English	7,5 sp
MRK3015	Consumer Behavior	7,5 sp
BBOA3010	Corporate Finance	7,5 sp
BØA2020	Decision Modeling and Optimization	7,5 sp
ORG3021	Endringsledelse og trender	7,5 sp
BBOA3020	Financial Institutions, Markets and Regulations	7,5 sp
BØA2042	Financial Modelling using Excel	7,5 sp
BBOA2010	Innføring i skatterett	7,5 sp
MRK3025	Innovation and Business Development	7,5 sp
BØA3020	Integrert budsjettering og økonomisk styring	7,5 sp
MRK2020	International Business	7,5 sp
MRK2015	Managing Business Relationships	7,5 sp
MRK2010	Markedskommunikasjon og merkevarebygging	7,5 sp
BMRK3012	Serviceledelse og relasjonsmarkedsføring	7,5 sp
BØA3031	Sport Business and Economics	7,5 sp
ORG3030	Strategic Leadership	7,5 sp
BBOA2020	Videregående skatte- og avgiftsrett	7,5 sp
BBOA3002	Virksomhets- og regnskapsorganisering	7,5 sp
SMØ2020	Welfare Economics	7,5 sp

Vedlegg 2: Utkast til studieplan for Bachelor i økonomi og administrasjon

Foreløpig utkast til studieplan For Bachelorutdanning i økonomi og administrasjon:

ØABACHELOR	Bachelor i økonomi og administrasjon – studiested Trondheim
ØA369	Bachelor i økonomi og administrasjon – studiested Ålesund
BØKLED	Bachelor i økonomi og administrasjon – studiested Gjøvik
BØKLED-F	Bachelor i økonomi og administrasjon - Fjernundervisning

Innholdsfortegnelse

I. Studieprogrammets navn	47
II. Opptakskrav	47
III. Godkjent.....	47
IV. Innledning	47
V. Læringsutbytte	47
VI. Varighet, omfang og nivå	48
VII. Oppbygging av studiet	49
VIII. Læringsformer.....	52
IX. Vurderingsformer.....	52
X. Internasjonalisering	52
XI. Entreprenørskap, Innovasjon og nytenking.....	53
XII. Yrkesmuligheter/videre studier	53
XIII. Praksisstudier	53
XIV. Krav om skikkethet.....	53
XV. Spesielle krav og betingelser.....	53
XVI. Andre relevante opplysninger	53

I. Studieprogrammets navn

Bokmål:	Bachelor i økonomi og administrasjon
Nynorsk	Bachelor i økonomi og administrasjon
Engelsk:	Bachelor in Business Administration

II. Opptakskrav

Opptakskrav og rangeringsregler er fastsatt i forskrift om opptak til høyere utdanning. Søkere må fylle kravet til generell studiekompetanse, eller være kvalifisert etter realkompetansevurdering. Det er separate opptak for programmet ved studiestedene i Gjøvik, Trondheim og Ålesund.

Eventuelle opptakskrav til fordypningsområder innarbeides her når det er klart.

III. Godkjent

Bachelorutdanning i økonomi og administrasjon er vedtatt opprettet av styret ved NTNU XX. Oktober 2018. Studieplanen er ved vedtatt av dekan ved Fakultet for økonomi 15.januar 2019.

Studieplanen er i samsvar med anbefalt Plan for Bachelor i økonomi og administrasjon, vedtatt av Nasjonalt råd for økonomisk-administrativ utdanning (NRØA).

IV. Innledning

Studiet tar primært sikte på å gi studentene bred kunnskap om sentrale teorier og metoder innenfor det økonomisk-administrative fagområdet, og en kjerne av bedriftsøkonomiske fag gir studentene en klar orientering mot bedriftsøkonomiske problemstillinger. Det legges vekt på å vise økonomiske og politiske prosesser i samfunnet, samt hvordan samfunns- og næringsliv reguleres av lover og regler. Studiet gir også innsikt i strukturelle prosesser som eksisterer i forskjellige typer av organisasjoner. Studentene skal gjennom studiet øve opp evnen til kritisk og systematisk tenking og forståelse for økonomiske problemstillinger. For å gi best mulig forutsetninger for de analytiske delene av studiet, får studentene grunnleggende innsikt i matematiske og statistiske metoder.

V. Læringsutbytte

Studiet skal gi kandidatene en bred bakgrunn til arbeide som fagpersoner eller rådgivere i privat næringsliv, offentlig sektor og andre organisasjoner. De skal kjenne til forsknings- og utviklingsarbeid innen fagområdet, slik at de ved studiets slutt har bred og oppdatert kunnskap om relevante teorier og metoder. Kandidatene skal kunne anvende denne kunnskapen på praktiske problemstillinger som de kan møte i arbeidslivet, og de skal selv kunne oppdatere sin kunnskap gjennom hele sitt yrkesaktive liv. Studiet er derfor ment å gi et godt grunnlag for livslang læring. Det er videre et mål at kandidatene skal være godt rustet til å kunne gå videre på masterstudier i inn- og utland. Faglig innsikt og analytiske ferdigheter er viktig for kandidatene. De skal også kunne planlegge og gjennomføre egne prosjekter, kunne formidle fagstoff skriftlig og muntlig, samt kunne utveksle synspunkter og erfaringer, og gjennom dette bidra til utvikling av god praksis. Studiet vil gi kandidatene kunnskaper om beslutninger på mikronivå innenfor private og offentlige organisasjoner med sikte på å koordinere bruken av knappe ressurser for å nå organisasjonens mål. De skal kunne bidra til utviklingsarbeid som fremmer virksomhetens innovasjonsevne. Kandidatene skal være i stand til å forstå samfunnsmessige virkninger av beslutningene og å handle innenfor juridiske, miljømessige og etiske rammer.

Kunnskaper: Kandidaten

- har bred kunnskap innenfor økonomisk-administrative fag
- kjenner til forsknings og utviklingsarbeid som er relevant innenfor økonomisk-administrative fag.
- kan oppdatere sin kunnskap innenfor økonomisk administrative fag
- har kunnskap om fagområdets historie, tradisjoner, egenart og plass i samfunnet.

Ferdigheter: Kandidaten

- kan anvende faglig kunnskap og relevante resultater fra forsknings- og utviklingsarbeid på praktiske og teoretiske problemstillinger og treffe begrunnede valg.
- kan reflektere over egen faglig utøvelse og justere denne under veiledning.
- kan finne, vurdere og henvise til informasjon og fagstoff og fremstille dette slik at det belyser en problemstilling.
- kan beherske relevante faglige verktøy, teknikker og uttrykksformer.

Generell kompetanse: Kandidaten

- har innsikt i relevante fag- og yrkesetiske problemstillinger.
- kan planlegge å gjennomføre arbeidsoppgaver og prosjekter, alene og som deltaker i en gruppe, og i tråd med etiske krav og retningslinjer.
- kan formidle sentralt fagstoff som teorier, problemstillinger og løsninger både skriftlig og muntlig.
- kan utveksle synspunkter og erfaringer med andre økonomer og gjennom dette bidra til utvikling av god praksis.
- kjenner til nytenkning og innovasjonsprosesser.

VI.Varighet, omfang og nivå

Fullført og bestått utdanning gir graden Bachelor i økonomi og administrasjon.

Utdanningen er normert til 3 år på fulltid, 180 studiepoeng. Den kan også tilbys som fjernundervisning på deltid over 4 år, jf egen studieplan

For studentene er det normert en arbeidsinnsats på 1800 timer pr studieår (40 uker). Arbeidsinnsatsen fordeler seg omtrent slik:

- Lærerstyrte aktiviteter ca. 640 timer (32 uker * 20 timer)
- Eksamen/vurdering, ca. 50 timer
- Direkte forberedelser til eksamen/vurdering: 280 timer
- Egenstyrt arbeid (pensum, øvinger, kollokvier, semesteroppgaver etc.) ca. 830 timer

Utdanningen ligger på 1. syklus innenfor høyere utdanning etter kvalifikasjonsrammeverkets klassifisering.

VII. Oppbygging av studiet

Hovedmodellen for bachelorutdanningen i økonomi og administrasjon framgår av figur XX. De to første årene består av obligatoriske emner innenfor følgende områder:

	Emner i Bedriftsøkonomisk analyse, 30 studiepoeng
	Administrasjonsfag, 22,5 studiepoeng ¹¹
	Metodeemner, 22,5 studiepoeng
	Emner i samfunnsøkonomi, 15 studiepoeng
	Fellesemner for NTNU og støtteemner, 30 studiepoeng

De obligatoriske emnene dekker de fagspesifikke kravene som stille av NRØA for en bachelorutdanning i økonomi og administrasjon og utgjør en solid basis innenfor det økonomisk-administrative fagområdet. Deler av NRØAs krav til administrasjonsfag dekkes av emnet etikk og samfunnsansvar. NRØAs krav til 5 studiepoeng etikk dekkes delvis av ex.phil. og delvis av etikk og samfunnsansvar. De obligatoriske emnene har separate emnekoder for hvert studiested.

30 sp	Områdeemne	Ex.phil.	Juridisk emne (Forretningsjus (?) el. Arbeidslivsjus (?))	Etikk og samfunnsansvar	Fordypning/valg	Fordypning
22,5 sp	Organisasjon og ledelse	Markedsføring	Mikroøkonomi	Foretaksstrategi	Fordypning/valg	Fordypning
15 sp	Matematikk for økonomer	Statistikk for økonomier	Samfunns- vitenskapelig metode	Makroøkonomi	Fordypning/valg	Bacheloroppgave (15 sp), eller semesteroppgave (7,5 sp) + valgemne, eller 2 valgemner
7,5 sp	Bedriftsøkonomi og regnskap	Finansregnskap	Driftsregnskap og budsjettering	Investering og finansiering	Fordypning/Valg	
	Semester 1 Høst	Semester 2 Vår	Semester 3 Høst	Semester 4 Vår	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

I tredje studieår velger studentene en fordypning og evt. valgemner. Fordypningene har ulik størrelse varierende fra 30 – 60 studiepoeng. Hver fordypning består av et antall obligatoriske fordypningsemner og evt. valgfrie fordypningsemner. Fordypningene kan også inneholde bacheloroppgave eller semesteroppgave. Vi tilbyr ulike fordypningsretninger på de ulike campusene:

¹¹ 2,5 studiepoeng administrasjonsfag dekkes innenfor NTNUs fellesemner og støtteemner.

Gjøvik:**Teknologiledelse:**

30 sp	Teknologiledelse/ Prosjektledelse	Kvalitetsledelse
22,5 sp	Innkjøpslogistikk (Valgfritt fordypningsemne)	Lean Management
15 sp	Valgfritt emne	Bacheloroppgave
7,5 sp	Valgfritt emne	
	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

Innovasjon og endring:

30 sp	Innovasjonsledelse /Prosjektledelse (med vekt på nyetableringer)	Endringsledelse
22,5 sp		
15 sp	Valgfritt emne	Bacheloroppgave
7,5 sp	Valgfritt emne	
	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

IT- og ledelsessystemer:

30 sp	IT-systemer for økonomer	IT-sikkerhet – utfordringer for ledere
22,5 sp	Store data med anvendelser for finans	Valgfritt emne
15 sp	Valgfritt emne	Bacheloroppgave
7,5 sp	Valgfritt emne	
	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

Bærekraft:**Trondheim:****Regnskapsfører:**

30 sp	Skatte- og avgiftsrett	Regnskaps-organisering, Regnskapsfører-regelverket, Andre profileringsemner	
22,5 sp			
15 sp	Finansregnskap		
7,5 sp			
	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår	

Fordypninger i Finansiell styring, Markedsføring, Organisasjon og endring, Samfunnsøkonomi og Økonomisk styring følger denne strukturen:

30 sp	Fordypningsemne	Fordypningsemne
22,5 sp	Valgfritt el. obligatorisk emne	Fordypningsemne
15 sp	Valgfritt el. obligatorisk emne	Bacheloroppgave eller semesteroppgave + emne
7,5 sp	Valgfritt el. obligatorisk emne	
	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

Ålesund:

Økonomisk og finansiell styring:

30 sp	Økonomisk styring	Finansregnskap med regnskapssystemer
22,5 sp	Finansiell styring	Valgfritt emne
15 sp	Valgfritt emne	Bacheloroppgave
7,5 sp	Valgfritt emne	
	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

International Business:

30 sp	Understanding Culture	Business English
22,5 sp	Doing Business in ...	Valgfritt emne
15 sp	Valgfritt emne	Bacheloroppgave
7,5 sp	Valgfritt emne	
	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

Business Analytics:

30 sp	Beslutnings-modellering	Operasjonsanalyse
22,5 sp	Store data med anvendelser for finans	Valgfritt emne
15 sp	Valgfritt emne	Bacheloroppgave
7,5 sp	Valgfritt emne	
	Semester 5 Høst	Semester 6 Vår

Når det er rom for valgfrie emner kan studentene velge fritt fra emner de fyller forkunnskapskravene til blant fakultetets egen portefølje, eller andre emner på NTNU. Det garanteres ikke kollisjonsfrihet i undervisning eller eksamen mellom valgfrie fag eller mellom valgfrie fag og obligatoriske eller fordypningsemner. Valgemner med for få emnepåmeldte studenter kan bli avlyst på kort varsel.

Studentutveksling gjennomføres best i 3. studieår, se også punkt X.

VIII. Læringsformer

Utdanningen tilbys på tre ulike campus med ulike størrelser på studentgruppene, ulik tilgang på undervisningsrom, ulike referanser til omkringliggende næringsliv osv. Innenfor de samme emnene vil det derfor være variasjoner i det pedagogiske opplegget, også innenfor samme emnekode. Normalt vil det være slik at emner med et stort antall studenter benytter forelesninger som en hovedform for formidling av fagstoff. Dette kombineres i varierende grad med andre læringsformer, og i de fleste emner må studentene levere skriftlige øvinger for godkjenning underveis. I fordypnings- og valgfrie emner er det større variasjon i læringsformer, med innslag av flipped classroom, muntlige presentasjoner, casestudier, simuleringer osv.

Til sammen vil studiet inneholde et variert tilbud av læringsformer.

IX. Vurderingsformer

Vi bruker varierende vurderingsformer gjennom utdanningen, og vurderingsformene er tilpasset det læringsutbyttet og undervisningsform som er satt for de enkelte emnene. For de obligatoriske emnene er vurderingsformen i de fleste tilfellene individuell skriftlig eksamen. I noen tilfeller er det også innslag av gruppeinnleveringer og andre innleveringer underveis i emnet som bidrar til den tellende karakteren. I økende grad vil gjennomføringsmåten for skoleeksamen være på digital form, hvor det forventes at studentene benytter eget egnet datautstyr. I fordypnings- og valgemner er det større variasjon i vurderingsformene. Her vil flere vurderinger basere seg på gruppeprestasjoner, større skriftlige arbeider, tellende muntlige presentasjoner, mappeevalueringer, muntlig eksamen osv. Til sammen sikrer dette at vurderer studentenes måloppnåelse slik målene er formulert i læringsutbytter for emner og studieprogram.

I denne utdanningen benytter vi gradert karakterskala som normalordning, og bare unntaksvis vil skalaen bestått/ikke bestått benyttes.

Detaljer om vurderingsordningene står i hver enkelt emnebeskrivelse.

X. Internasjonalisering

Økonomi og administrasjon er i høy grad et internasjonalt fagområde. Det teoretiske grunnlaget er uavhengig av nasjonale kontekster, mange emner omhandler internasjonale markeder og hvor mange av kandidatene vil gå ut i et internasjonalt preget arbeidsmiljø. Det er derfor viktig å bringe en internasjonal referanseramme inn i utdanningen. Dette gjøres på ulike måter f.eks. gjennom bruk av eksempler, pensumlitteratur og gjesteforelesninger. Pensumlitteraturen skal til enhver tid være oppdatert, og en betydelig del vil kunne være på engelsk. Også deler av undervisningen vil kunne være på engelsk. Særlig innenfor fordypningsemnene og valgfag vil en betydelig del av emnene kunne undervises på engelsk. Studiet skal ha et visst antall fag som undervises på engelsk hvert semester for å ha et tilbud til innreisende studenter.

I tredje studieår kan studentene ta ett semester/år ved et studiested i utlandet. NTNU har utvekslingsavtaler med en lang rekke institusjoner i utlandet, en del av dem spesifikt for økonomi og administrasjon. Godkjenning og innpasning av emner fra utenlandsk lærested gis etter nærmere regler.

XI. Entreprenørskap, Innovasjon og nytenking

XII. Yrkesmuligheter/videre studier

Fullført bachelorutdanning i økonomi og administrasjon kvalifiserer for et vidt spekter av arbeidsoppgaver. Utdanningen gir et godt grunnlag for en lang rekke jobber i private og offentlige virksomheter. Alle bedrifter har behov for dyktige ansatte med kompetanse innenfor områder som regnskap og revisjon, markedsføring og salg, økonomi og ledelse, børs og finans, HR og personal.

Foruten å være yrkesrelevant gir utdanningen opptaksgrunnlag for alle masterutdanninger som bygger på NRØAs krav til innhold i bachelorutdanning. Ved NTNU gjelder dette Master i økonomi og administrasjon i Trondheim og Master in International Business and Marketing i Ålesund. Begge disse utdanningene gir rett til å bruke sidetittelen Siviløkonom

XIII. Praksisstudier

Bachelor i økonomi og administrasjon inneholder ikke praksisstudier.

XIV. Krav om skikkethet

Bachelor i økonomi og administrasjon har ikke krav om skikkethetsvurdering etter Forskrift om skikkethetsvurdering i høyere utdanning.

XV. Spesielle krav og betingelser

Eventuelle oppflyttingskrav.

Eventuelle krav om overgang mellom studiesteder

XVI. Andre relevante opplysninger

Vedlegg 3: Utkast til emnebeskrivelser